

KARINCA

NİSAN 2021 YIL: 87 SAYI: 1012 ISSN: 1300-1450

*"Sizler, hepiniz geleceğin
bir gülü ve ikbal ışığısunuz.
Memleketi
asıl ışığa boğacak
olan sizlersiniz...."*

K. Atatürk

**23 Nisan Ulusal Egemenlik
ve
Çocuk Bayramımız
Kutlu Olsun.**

KARINCA

Yıl: 87 Sayı: 1012
Nisan 2021

ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi

Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör

Prof. Dr. Hasan YAYLI

Editörler Kurulu

Prof. Dr. Nurettin PARILTI

Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN

Prof. Dr. Turhan ÇETİN

Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU

Prof. Dr. Hasan YAYLI

Prof. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)

Head Office and Correspondence Address

Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6

06570 Çankaya - ANKARA

Tel: (0312) 472 99 59 - 472 99 11

Belge Geçer: (0312) 472 97 64

www.koopkur.org.tr

koopkur@gmail.com

admin@koopkur.org.tr

Hesaplarımız

T.C. Ziraat Bankası Cevizlidere Şubesi

Hesap Nu.: 7970378-5003

İBAN : TR45 0001 0019 2507 9703 7850 03

Abone Şartları

Yıllık Abone Bedeli: 120 TL. (KDV Dahil)

Fiyatı: 10 TL. (KDV Dahil)

The Subscription Price to the review is (USA Dollars)
24 a year, airmail included Correspondence relating to
the review should be sent to

"Türk Kooperatifçilik Kurumu" Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6

06570 Çankaya - ANKARA

20 Mayıs 1931'de kurulan kamu yararına çalışır,

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

Basın, Yayın, Araştırma Danışmanlık ve Eğitim

Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi

"KARINCA" is the monthly journal of Turkish Cooperative

Association founded in 1931

Yazılarda savunulan fikirler yazarlarına aittir.

Gönderilen yazı ve haberler iade edilmez

Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü

Yaygın Süreli Yayın

Basım Tarihi

29 Nisan 2021

Basım Yeri & Tasarım

GÜVEN MATBAACILIK

Ali Ferhat ÖREN

Kazım Karabekir Cad. 39/47 İskitler/ANKARA

Tel: 0312 342 02 82 Faks: 0312 342 02 32

info@guvenmatbaacilik.net

Bu Sayıda.....

BAŞYAZI	3
MUSTAFA YAVUZ KOOPERATİFLERDE DENETİM KURULU ÜYELİĞİNE SEÇİLEBİLME ŞARTLARI	5
SONER ALTAŞ KOOPERATİFLERİN VE ÜST KURULUŞLARININ DENETİM KURULU ÜYELERİ İÇİN ÖNGÖRÜLEN CEZALAR VE ÖN ÖDEME MÜESSESESİ	13
ÖZDEM SATICI TOPRAK KOOPERATİFLERDE TUTULMASI ZORUNLU DEFTERLER VE BU DEFTERLERİN TASDİKLERİ	19
EMRULLAH GÜNEY 38 MADDE İLE KAYSERİ	24
YETER DEMİR USLU SAĞLIK HİZMETLERİNDE TELETİP UYGULAMALARI	27
İRFAN ÜNVER NASRATTİNOĞLU AYHAN İNAL'IN ARDINDAN	32
HAZAL OĞUZ SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI	36
KÜBRA DOĞAN COVID-19 VE ÇİN'DE YAŞLILAR İÇİN SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI	41
VEDAT SADIOĞLU İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE TARIMSAL ÜRETİME ETKİLERİ	45

Dergimizde yayınlanan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir.

Değerli kooperatif dostları;

Karınca dergisinin 1012. Sayısını sizlerle buluşturmaktan büyük mutluluk duyuyoruz. **Covid-19** pandemisinin tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de tüm yoğunluğu ile devam ettiği bir ayı daha geride bırakıyoruz. Günlük vaka sayılarının 60 binler bandında devam etmesi üzerine Ramazan ayı ile başlayan kısmi kapanma politikasının olumlu etkilerinin yavaş yavaş hissedilmeye başladığı ve günlük vaka sayısı uzun bir aradan sonra düşme eğilimine girdiği görülüyor. En son 19 Nisan 2021 itibari ile günlük test sayısı 300 binin üzerinde iken vaka sayısı ise 55 bin'e gerilemiş görünüyor. Yine 19 Nisan itibari ile ülkemizde toplam vaka sayısı 4buçuk milyona yaklaşmış, vefat sayısı ise 36 bini aşmış durumdadır.

Aşılama uygulamalarının bir sonucu olarak başlangıçta yüksek yaş grubunda daha yoğun görülen vaka ve vefat oranlarında bu yaş grupları için düşüş görülmesine karşın orta yaş grubu ile çocuklar ve gençlerde vaka oranlarında önemli artış olduğu ifade edilmektedir. Özellikle virüsün doğası gereği geçirdiği mutasyonlar sonucu orta yaş ve çocuklar ile gençler arasında daha kolay ve hızlı bulaşmakta olması dünyada yaşanan yeni yükselme eğilimin sebebi olarak açıklanmaktadır. Pandeminin dünyada sayısal tablosu resmi rakamlarla vaka sayısı 150 milyona yaklaşmış ve vefat sayısı ise 3 milyonu aşmış durumdadır.

Aşılamada, özellikle aşıya erişimi olan ülkelerde belirli bir mesafe kat edilmiş olmakla birlikte aşı tedarikinde yaşanan sorunlar ve bir çok ülkenin aşıya erişiminin olmaması nedeni ile kısa vadede **Covid-19** pandemisinin insanlığın ortak sorunu olmaya devam edeceği görülmektedir. Buna rağmen, bazı kısmi çabalar dışında, pandemi ile mücadelede küresel işbirliğinin yeterli düzeyde oluşmadığı için tüm dünyada pandeminin tamamen ortadan kalkması için daha uzun bir süreye ihtiyaç olacağı açıktır.

Ülkemiz için sevindirici olan bir durum da yerli aşıda yaşanan olumlu gelişmelerdir. Halen Çin ve Biontech aşıları ile yürütülen aşılama süreci, aşı tedarikinde küresel düzeyde yaşanan sorunların bir yansıması olarak ülkemizde de yavaşlamış olmakla birlikte dünya ortalaması ile kıyaslandığı zaman olumlu bir noktada olduğu görülmektedir. Yerli aşının da sisteme dahil edilmesi ile birlikte ülkemiz için pandeminin etkisinin kontrol edilebilir düzeye indiği günlerin yakın olduğu söylenebilir.

Bu süreçte hükümetler bir yandan pandeminin etkisini en aza indirmek için bazı kısıtlama politikaları uygularken diğer taraftan da hayatın devam etmesini sağlamaya yönelik politikaları birlikte yürütmek yönünde bir tercih içinde olmak zorundadır. Bu açıdan tamamen kapanma esasına dayanan bir politikanın sürdürülebilir bir politika olmayacağı açıktır. Bir yandan ekonomik hayatın sürdürülebilir bir hızda devam etmesini sağlayacak politikalar uygulanırken diğer taraftan da hastalığın bulaş ortamının en aza indirilmesini sağlamak açısından sosyal ve kültürel hayata dair

ortaya koyulan kısıtlamalara uymak önem taşımaktadır. Son dönemde ortaya koyulan bulgular göstermektedir ki hastalık yüzde seksenbeş oranında aile içi etkileşim vesilesi ile bulaşmaktadır. Bu bakımdan ülkemizde ramazan ayı ile başlayan kısmi kapanma ile aile içi bulaş ortamını en aza indirmeye yönelik tedbirler içermektedir. Sokağa çıkma kısıtlamasının haftasonları tüm gün sürecek şekilde belirlenmesi ve hafta içi akşam saat 19:00 da başlatılması ile özellikle toplu iftar etkinliklerinin engellenerek bulaş riskinin azaltılması amaçlanmaktadır.

Hükümetlerin bir yandan pandeminin etkisini kontrol edebilmek için ortaya koyduğu kısıtlamalar diğer taraftan da hayatın rutininin devam etmesini sağlama çabasının başarılı olabilmesi her şeyden önce toplumun bu uygulamaların gerekçelerine inanması ve uyması ile mümkün olacaktır. Ancak bütün kısıtlamalara rağmen vaka sayılarında arzu edilen düşüşün yeterince yaşanmıyor olmasında kısıtlamaların toplum tarafından yeterince benimsenmemiş olmasının ve dolayısı ile uyulmamasının etkisi çok büyüktür.

Günümüz ekonomik ilişkileri ve yaşam tarzı göz önüne alındığında hiçbir ülkenin uzun süreli bir tam kapanma kararı alabilmesi ve uygulaması mümkün değildir. Bir buçuk yıla yaklaşan pandemi süreci değerlendirildiğinde hiçbir ülkede bu yönde alınmış bir tam kapanma örneği de yoktur. O nedenle kısmi kapanma politikasının yetersiz olduğuna yönelik bir eleştiriden ziyade mevcut kısıtlama uygulamalarına uyulmasının teşvik edilmesi yönünde bir çabanın pandemi ile mücadelede öncelikli ihtiyacımız olduğunu belirtmeliyiz.

Bu çerçevede kısıtlama kararlarına uymamayı meşrulaştırmaya dönük “yanlış /kötü” uygulama örneklerine referans vererek kısıtlama kararlarına uymamak, ortaya doğru bir sonuç çıkarmayacak aksine yanlış olan karar/uygulamanın sayısını ikiye çıkaracaktır. Diğer yandan da toplum için kararlara uyulması noktasında örnek teşkil etmesi gereken aktörlerin de kısıtlamalara uymak noktasında daha dikkatli ve titiz davranması gerektiği de açıktır. Bu hassasiyet gösterildiği takdirde toplumun kısıtlamalara uyma iradesi daha güçlü hale gelebilecektir. Bir tarafta kısıtlamalara uyulması en yüksek perdeden savunulur iken diğer taraftan kısıtlamaların muhtevası ile çelişen eylemlerin ortaya çıkması, zaten bir yılı aşkın süredir pandeminin psikolojik, sosyolojik, ekonomik.... etkileri altında ezilmiş ve yorulmuş olan toplum için önemli bir zayıflık oluşturmaktadır.

Bu noktada ifade edilmesi gereken önemli bir konu da TV dizilerinde pandeminin varlığına dair hiçbir içeriğin olmadığı gerçeğidir. Her ne kadar diziler pandemi önlemleri çerçevesinde çekiliyor olsa da dizinin konusu gereği şimdiki zamanda geçen dizilerde pandeminin gündelik hayata dair kısıtlamalar içermesi gerektiği açıktır.

Ülkede kafeler restoranlar kapalı olmasına rağmen dizilerde dizi oyuncularının iş çıkışı kafeye gidebiliyor olmaya devam etmesi , restoranlarda iş yemeği organize etmeleri gibi sahneler zaten kısıtlamalar altında yorulan toplum için önemli bir motivasyonsuzluk kaynağı oluşturabilmektedir. Oysa bir çok Amerikan dizisi pandeminin gündelik hayatımızda oluşturduğu etkileri dizinin içerisinde işleyerek doğrudan ya da dolaylı olarak topluma rehberlik etmektedir. Bu nedenle şimdiki zamanda geçen dizilerde bazen doğrudan bazen de subliminal olarak pandemi kısıtlamalarına uyulması gerektiğini ifade edecek bir içerik ve senaryo ile yola devam edilmesi gerekmektedir.

1012. sayısını sizlerle buluşturduğumuz Karınca dergisinde bu ay toplam dokuz adet yazı yer almaktadır. Her zaman olduğu gibi dergi içeriğinde bir taraftan Kooperatifçilik ile ilgili yasal ve kurumsal gelişmeler yanı sıra aktüel konulara ve sosyal bilimlerin diğer alanlarındaki konulara yer vererek içeriği zenginleştirmek yönündeki yayın politikamız devam etmektedir. Bu politikamızın sürdürülebilirliği noktasında tüm paydaşlarımızın yazıları ile dergiye katkı sağlamaya davet ediyoruz.

Bu vesile ile içinde bulunduğumuz ramazan ayını ve yaklaşan Ramazan bayramınızı kutluyorum.

KOOPERATİFLERDE DENETİM KURULU ÜYELİĞİNE SEÇİLEBİLME ŞARTLARI

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

1163 sayılı Kooperatifler Kanununa¹ (**KoopK**) göre kooperatiflerin organları; genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur² (*denetçilerdir*).

Denetim kurulu, ortaklar adına ve yönetim kurulundan bağımsız olarak kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını sürekli bir şekilde denetleyen kanuni ve zorunlu bir organdır. Denetim kurulu üyeleri, genel kurul tarafından en az bir yıl için seçilir. Kurulda ise ilk genel kurul toplantısına kadar görev yapmak üzere anasözleşme ile atanır.

Kooperatiflerde denetim kurulu üyesi olabilmenin şartları **KoopK**'da düzenlenmiştir. Bunun yanında, ilgili bakanlıklarca hazırlanan örnek anasözleşmelerde³ de kooperatiflerin amaç ve konusuna uygun olarak denetim kurulu üyeliğine seçilebilme şartlarına yer verilmiştir.

Bu durumda, denetim kurulu üyeliğine seçileceklerin **KoopK**'da ve anasözleşmede öngörülen şartlara sahip olması gerekmektedir. Aksi takdirde ilgili kişiler denetim kurulu üyeliğine aday olamaz ve seçilemezler.

İşte bu çalışmada, ilgili kanunlar ve örnek anasözleşme hükümleri çerçevesinde, kooperatiflerde denetim kurulu üyeliği için gereken şartlar tüm yönleriyle incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

* Gümrük ve Ticaret Uzmanı

1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

2) 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanuna tabi tarım satış kooperatifleri ve üst kuruluşlarında organ olarak denetim kurulu bulunmamaktadır. Anılan Kanunun 5. maddesi uyarınca, Ticaret Bakanlığınca ortak sayısı ve ciro gibi kıstaslar dikkate alınarak belirlenen tarım satış kooperatifleri birlikleri (üst kuruluşları) bağımsız denetime tabidir. Gerekli kıstasları sağlamayan birlikler ile tarım satış kooperatiflerinin denetiminin ise 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 397/5. maddesi kapsamında yapılması gerekmektedir.

3) KoopK'nın 88. maddesinde ilgili bakanlıkların, kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği için bu teşekküllerin mütalaasının da alınmak kaydıyla örnek anasözleşmeler hazırlayacağı hükme bağlanmıştır.

2. Kooperatifler Kanunu İle Türk Ceza Kanununda Öngörülen Şartlar

KoopK'da denetim kurulu üyelerinde aranacak şartlar özel olarak değil, anılan Kanunun 65. maddesinin üçüncü fıkrasında, **“56 ncı maddenin birinci fıkrasının birinci ve üçüncü bentlerinde yer alan hükümler denetçiler hakkında da uygulanır.”** hükmüne yer verilerek suretiyle kooperatif yönetim kurulu üyeliği için gerekli olan şartlardan bazılarına atıf yapılarak düzenlenmiştir.

Bu halde, yönetim kurulu üyeleri için geçerli olan *‘Türk vatandaşı olma’* ve *‘belli suçlardan mahkûm olmama’* şeklindeki şartlar, denetim kurulu üyeleri için de geçerlidir. Ayrıca aynı Kanunun *‘Bağdaşmayan görevler’* başlıklı ek 3. maddesinde öngörülen kurallara denetim kurulu üyeleri de tabidir. Bunların yanında, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda⁴ **(TCK)** düzenlenen belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma halleri denetim kurulu üyeleri hakkında da uygulanmaktadır. Denetim kurulu üyeliği için geçerli olan söz konusu şartlar aşağıda irdelenmiştir.

Ancak, yeri gelmişken belirtelim ki, yönetim kurulu üyelerinin kooperatif ortağı olması şart **(KoopK md. 55/2)** iken, denetim kurulu üyeleri için böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Zira mezkûr Kanunun 65/2. maddesinde, **“Denetçilerin ve yedeklerinin kooperatif ortaklarından olması şart değildir.”** hükmüne yer verilmiştir.

Dolayısıyla, denetim kurulu üyeleri, kooperatif ortağı olabileceği gibi, ortaklık sıfatını haiz olmayan dışarıdan üçüncü bir kişi de olabilir.

Diğer taraftan, **KoopK**'nın 56/1-2. maddesi uyarınca yönetim kurulu üyeliği için geçerli olan aynı türde başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmama şartı, denetim kurulu üyeliğinde aranmamaktadır. Bu durumda, bir kişi, aynı veya farklı türdeki birden fazla kooperatifte denetim kurulu üyeliğine seçilebilir ve bu görevleri aynı dönem içerisinde yürütebilir.

2.1. Türk Vatandaşı Olmak

Kooperatiflerde denetim kurulu üyelerinin Türk vatandaşı olması zorunludur **(KoopK md. 65/3, 56/1-1)**.

Yabancı uyruklular, Türkiye’de ikamet ediyor olsa dahi denetim kurulu üyesi olamazlar. Denetim kurulu üyeliği için Türk vatandaşı olmak yeterli olup, vatandaşlığın ne şekilde kazanıldığının bir önemi yoktur.

Öte yandan, denetim kurulu üyelerinin Türk vatandaşı olması zorunlu olmakla birlikte, Kanunda söz konusu üyelerin yerleşim yerinin Türkiye’de bulunması şartı öngörülmemiştir.

Bu durum karşısında, Türk vatandaşı olmasına karşın, yerleşim yeri yurtdışında bulunan kişilerin denetim kurulu üyesi olmasının önünde teorik olarak bir engel yoktur.

Ancak, denetim kurulu üyelerinin, kendilerine verilen görev ve yetkileri gereği gibi ifa edebilmesi için Türkiye’de ve hatta kooperatif merkezinin bulunduğu yerde ikamet etmesi önemli ve hatta gereklidir.

4) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 12.10.2004 tarihli ve 25611 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

2.2. Kooperatifler Kanununda Sayılan Suçlardan Mahkûm Olmamak

Kooperatif denetim kurulu üyeliğine seçileceklerin belli suçlardan mahkûm olmaması şarttır.

Buna göre; Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçları ile **KoopK** hükümlerine göre mahkûm olanlar denetim kurulu üyeliğine seçilemezler (**KoopK md. 65/3, 56/1-3**).

Görüldüğü üzere, denetim kurulu üyeliğine engel suçlar genel itibariyle **TCK**'da öngörülen suçlardır. Bununla birlikte, **KoopK**'nın ek 2. maddesinde düzenlenen suçlardan hüküm giyenler de yasak kapsamına alınmıştır. O halde, anılan Kanunda yer alan suçlardan mahkûm olanlar da denetim kurulu üyeliğine seçilemezler.⁵

KoopK'nın 65/3. maddesinde, üyelik şartları bakımından sadece aynı Kanunun 56. maddesinin birinci fıkrasının birinci ve üçüncü bentlerine atıfta bulunulmuştur. Ancak, bu maddenin üçüncü fıkrası, birinci fıkranın üçüncü bendi ile doğrudan ilişkilidir.

Dolayısıyla, bahse konu 56/3. madde hükmünün denetim kurulu üyeleri hakkında da uygulanması gerekmektedir.

Bu halde, haklarında yukarıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davası açılmış olan denetim kurulu üyelerinin görevi ilk genel kurul toplantısına kadar devam etmekle beraber, yönetim kurulunca bu durumdaki üyelerin genel kurulca azli veya göreve devamı hakkında karar alınmak üzere yapılacak ilk genel kurul gündemine madde konulması gerekmektedir.

2.3. Kooperatifler Kanununun Bağdaşmayan Görevlere Dair Ek 3. Maddesindeki Şartları Sağlamak

KoopK'nın ek 3. maddesi uyarınca, kooperatifler ve üst kuruluşlarının denetim kurulu üyeleri; kooperatifin ve kooperatifin bağlı olduğu üst kuruluşların hissedarı oldukları şirketlerde, katıldıkları vakıflarda ve diğer teşekküllerde yönetim kurulu üyesi veya denetçi olamazlar, personel olarak yahut başka bir şekilde ücretli olarak görev alamazlar.

Söz konusu diğer görevleri bulunmasına rağmen denetim kurulu üyesi olarak seçilenler, seçildikleri tarih itibariyle diğer görevlerinden ayrılmak zorundadır.

Bu görevlerinden ayrılmayanların denetim kurulu üyeliğine seçilmelerine ilişkin işlemler hükümsüzdür. Seçildikten sonra zikredilen fıkradaki diğer görevleri edinen denetim kurulu üyelerinin sonradan edindikleri görevlere ilişkin seçilme veya görevlendirme işlemleri ile sözleşmeler de hükümsüzdür.

Denetim kurulu üyeliğine seçilme işlemleri bu şekilde hükümsüz olanların yerlerine yedekleri çağrılır.

5) *KoopK*'nın 56/1-3 maddesinde sayılan suçlardan dolayı kişi hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması yönünde hüküm tesis edilmesi halinde bu kişi denetim kurulu üyeliğine aday olabilir ve seçilebilir. Nitekim hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade etmektedir (5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu md. 231/5).

Denetim kurulu üyelerinin fiilen bu görevleri yürüttükleri dönemde; bunların eş ve ikinci derece dâhil kan ve kayın hısımları, kooperatif ve kooperatifin bağlı bulunduğu üst kuruluşlar ile bunların %50'den fazla hissedarı oldukları şirketlerde, katıldıkları vakıflarda ve diğer teşekküllerde yönetim kurulu üyesi veya denetçi olamazlar, personel olarak veya başka bir şekilde ücretli olarak işe alınamazlar. Belirtilen hususlara ilişkin aykırı uygulamalar denetçiler tarafından araştırılır.

2.4. Kasten İşlenen Bir Suçtan Dolayı Hapis Cezasına Mahkûm Olmamak

KoopK'da düzenlenmeyen ancak denetim kurulu üyeliğine seçilmekle doğrudan ilgili olan bir diğer şart da kişinin kasten işlenen bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olmamasıdır.

Nitekim **TCK**'da bir takım güvenlik tedbirlerine yer verilmiş olup, bunların başında kişinin **“belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılması”** gelmektedir.

Anılan Kanunun 53. maddesinde, kasten işlenen bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin bir sonucu olarak kişinin, belirli sürelerde belli hak ve yetkilerin kullanımından yoksun bırakılması öngörülmüş ve yoksun bırakılma halleri beş bent halinde sayılmıştır.

Söz konusu hak yoksunluklarından biri de kişinin “vakıf, dernek, sendika, şirket, **kooperatif** ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya **denetçisi olmaktan yoksun bırakılması**” olarak düzenlenmiştir.⁶

Dolayısıyla, hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni bir sonucu olarak mahkûm olan kişinin kooperatiflerde denetçi olması yasaktır.

Bu halde, kasıtlı olarak işlenen bir suçtan dolayı hüküm giyenler, cezanın infazı tamamlanıncaya kadar kooperatiflerde yönetici veya denetçi olamazlar.

Kooperatiflerde denetçi olma hakkından yoksunluk da dâhil olmak üzere **TCK**'nın 53/1. maddesinde düzenlenmiş olan hak yoksunlukları, hâkimin takdirine bağlı olmaksızın mahkûmiyetin kanuni bir sonucu olarak uygulanmaktadır. Bu hususa ilişkin hâkimin bir hüküm kurması (**karar vermesi**) gerekli değildir.

Bununla birlikte, mahkûmiyete bağlı hak yoksunluğu süresiz değildir. Bu kapsamda, hem diğer hak yoksunlukları hem de kooperatiflerde denetçi olamamaya ilişkin yoksunluk, hükmün kesinleşmesi (**hapis cezasının fiilen infazına başlama tarihi**) ile birlikte başlar ve mahkûm olunan cezanın infazının tamamlanmasına kadar devam eder.

İnfazın tamamlandığı tarih itibarıyla de hiçbir işleme gerek kalmaksızın hak yoksunluğu kendiliğinden ortadan kalkar.

Kasıtlı bir suçtan dolayı mahkûmiyete bağlı olarak infazın başlamasıyla birlikte ilgili kişinin kooperatiflerdeki denetim kurulu üyeliği de kendiliğinden düşer ve infaz devam ettiği sürece denetim kurulu üyeliğine seçilemez.

6) *TCK md. 53'te hak yoksunlukları seçenekli olarak düzenlenmediğinden hükümlü, bu maddede sayılan hakların tümünden yoksun bırakılır. Bu durumda, kasten işlemiş olduğu bir suçtan dolayı hapis cezası alan bir kişi, sadece kooperatiflerde denetçi olmaktan değil, aynı zamanda maddede sayılan diğer haklardan da yoksun kalır. İlgili kişi, söz konusu hakları ne doğrudan doğruya ne de temsilcisi aracılığıyla kullanabilir. Ancak belirtelim ki hak yoksunluğu, kooperatiflerde yönetici ve denetçi olmaya ilişkindir; anılan durum kooperatiflerin kurucusu veya ortağı olmaya engel değildir. Bu bağlamda, belirtilen şartlar çerçevesinde mahkûm olan kişi, bir kooperatife ortak ise mahkûmiyet boyunca da ortaklığı devam eder ve seçilme hakkı dışında diğer ortaklık haklarını doğrudan veya vekâleten kullanabilir.*

Öte yandan, kooperatif denetim kurulu üyeliği de dâhil olmak üzere **TCK**'nın 53/1. maddesinde sayılan hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezasına mahkûmiyet halinde, ayrıca cezanın infazından sonra işlemek üzere, hükmolunan cezanın yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına da mahkeme tarafından karar verilir.

3. Örnek Anasözleşmelerde Yer Alan Şartlar

İlgili bakanlıklar tarafından hazırlanan örnek anasözleşmelerde⁷ , **KoopK**'da öngörülen seçilme şartlarından ayrı ve farklı olarak bazı şartlar da yer almaktadır.

Dolayısıyla, örnek anasözleşmeleri aynen kabul eden kooperatiflerde denetim kurulu üyeliğine seçileceklerin, bu sözleşmelerde aranan şartları da taşıması gerekmekte olup, söz konusu şartlar aşağıda açıklanmıştır.

3.1. Medeni Hakları Kullanma Ehliyetine Sahip Bulunmak

KoopK'nın 65. maddesinde, denetim kurulu üyeleri için aranan şartlar arasında, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunma gibi şart yer almamaktadır.

Bununla birlikte, örnek anasözleşmelerde denetim kurulu üyelerinin **“medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunması”** gerektiği ayrıca ifade edilmektedir.

Öğretide, denetim kurulu üyelerinin “fiil ehliyeti”ne sahip olması gerektiği hususunda ittifak olmakla birlikte, bu fiil ehliyetinin **“tam fiil ehliyeti”** olarak mı anlaşılması gerektiği, yoksa ehliyeti veya ehliyetsizliği sınırlandırılmış kişilerin de bu kapsamda düşünülüp düşünülmeyeceği tartışma konusu olmuştur. Yargıtay'ın⁸ görüşü ise denetim kurulu üyelerinin tam ehliyetli olması gerektiği yönündedir.

Bir kişinin tam ehliyetli olmasından ne anlaşılması gerektiğini cevaplayabilmek için 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa⁹ (TMK) müracaat etmek uygun olacaktır.

Mezkûr Kanuna göre bir kişinin tam ehliyetli olabilmesi için üç şartı bir arada taşıması gerekmektedir.

Bu şartlar; kişinin **ayırt etme gücüne sahip (mümeyyiz) olması** (yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmaması), **ergin (reşit) olması** (18 yaşını doldurmuş olması veya evlenme ya da mahkeme kararıyla ergin kılınmış olması) ve **kısıtlı (mahcur) olmamasıdır**.

Bu halde medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmayan küçük ve kısıtlılar, bir başka ifadeyle velayet ve vesayet altında bulunanlar kooperatiflerde denetim kurulu üyesi olamayacağı gibi onların temsilcileri ve vekilleri de bu kişiler adına denetim kurulu üyesi olma hakkına sahip değildir.

7) <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler> (Erişim-06.04.2021).

8) Yargıtay 11. H.D.'nin 25.10.1990 tarihli ve E.1990/6933, K.1990/6886 sayılı; 06.07.1978 tarihli ve E.1978/3526, K.1978/3591 sayılı kararları.

9) 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

3.2. Aynı Zamanda Kooperatifte Yönetim Kurulu Üyesi, Bu Üyelerden Birinin Eşi, Kooperatif Personeli veya Yönetim Kurulu Üyeleriyle Üçüncü Derece Dâhil Kan ve Sıhri Hısım Olmamak, Yönetim Kurulu Üyeleriyle Aralarında İş Ortaklığı Bulunmamak

Örnek anasözleşmelerde kooperatif denetim kurulu üyelerinin söz konusu görevi ifa ederken aynı zamanda kooperatifte yönetim kurulu üyesi, bu üyelerden birinin eşi, kooperatif personeli veya yönetim kurulu üyeleriyle üçüncü derece dâhil kan ve sıhri hısım olmaması, yönetim kurulu üyeleriyle aralarında iş ortaklığının bulunmaması öngörülmüştür.

Dolayısıyla, denetim kurulu üyelerinin, aynı kooperatifte ve aynı zamanda yönetim kurulu üyesi veya yönetim kurulu üyelerinden birinin yakın akrabası (*kendisinin ve eşinin; anne, baba, çocuk, büyükanne, büyükbaba, torun, amca, hala, dayı, teyze, kardeş, kardeş çocuğu*) ya da kooperatif çalışanı olması yasaktır.

Sayılan hususlar denetim kuruluna seçilmeye ve/veya bu görevi yürütmeye engel teşkil etmektedir.

3.3. Aynı Zamanda Diğer Denetim Kurulu Üyelerinden Birinin Eşi Olmamak ve Birbirleri ile İkinci Derece Dâhil Kan ve Kayın Hısımlığı Bulunmamak

Örnek anasözleşmelerde denetim kurulu üyeliği için aranan bir başka şart, denetçinin aynı zamanda diğer denetim kurulu üyelerinden birinin eşi olmaması ve birbirleri ile ikinci derece dâhil kan ve kayın hısımlığının bulunmamasıdır.

Bahsi geçen şart kapsamında, eşler, baba ile oğul, dede ile torun, kardeşler ve kayınbiraderler aynı kooperatifte ve aynı zamanda denetim kurulunda birlikte görev yapamazlar.

Bir şekilde denetim kurulu üyeliğine seçilmiş olsa bile mümkün olan en kısa zamanda bunlardan birinin üyelikten ayrılarak yerine yedeğinin gelmesi gerekir.

3.4. İbra Edilmiş Olmak

Örnek anasözleşmelerde **“İbra edilmeyen yönetim ve denetim kurulu üyeleri, bu organlara aynı genel kurulda tekrar seçilemezler.”** hükmü yer almaktadır.

Anılan kural gereğince, genel kurulca ibra olunmayan denetim kurulu üyeleri, aynı genel kurulda bu göreve aday olamazlar, aday olsalar dahi bu göreve seçilemezler.

4. Gerekli Şartları Sağlamadan Denetim Kurulu Üyeliğine Seçilenlerin Durumu

Kanunun öngördüğü niteliklere sahip olmayanların, kooperatif denetim kurulu üyeliğine seçilmesine ilişkin işlem hukuken geçersizdir.

Denetim kurulu üyeliğine bilerek veya bilmeyerek gerekli niteliklere sahip olmayan birinin seçilmesi durumunda genel kurulun ilgili kararı, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun¹⁰ 27/1. maddesi bağlamında “**kanunun emredici hükümlerine aykırılık**” nedeniyle kesin hükümsüzdür (**batıldır**).

Ticaret sicili müdürü, böyle bir kararın tescilini reddetmekle yükümlüdür. Eğer ki, karar bir şekilde tescil olunmuşsa, başta ortaklar ve yönetim kurulu üyeleri olmak üzere her ilgili bu kararın batıl olduğunun tespitini asliye ticaret mahkemesinden isteyebilir.¹¹

Buna karşılık, anasözleşme ile belirlenen niteliklere riayet edilmeksizin yapılan seçim geçerlidir. Fakat bu atama kararı iptal edilebilir.

Anasözleşme ile belirlenen şartlar, denetim kurulu üyesinin atanmasından sonra ortadan kalkarsa bu durum denetim kurulu üyesinin azli için haklı sebep oluşturur.

Dikkat edilirse bu halde, kooperatifin korunma gereksinimi daha azdır. Zira her şeyden önce kanuni şartlar gerçekleşmiştir.¹²

5. Sonuç

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ve ilgili bakanlıklarca hazırlanan örnek anasözleşmeler uyarınca, kooperatiflerde denetim kurulu üyeliğine seçileceklerin bazı nitelikleri haiz olması gerekmektedir.

Bu çerçevede, **KoopK**'ya göre denetim kurulu üyelerinin, Türk vatandaşı olması, anılan Kanunda sayılan suçlardan mahkûm olmaması, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53. maddesi bağlamında kasten işlenen bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm edilmemesi, bağdaşmayan görevlere ilişkin **KoopK**'da öngörülen kurallara aykırı bir durumunun bulunmaması; örnek ana sözleşmelere göre de, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunması, aynı zamanda kooperatifte yönetim kurulu üyesi, bu üyelerden birinin eşi, kooperatif personeli veya yönetim kurulu üyeleriyle üçüncü derece dâhil kan ve sıhri hısım olmaması, yönetim kurulu üyeleriyle aralarında iş ortaklığının bulunmaması, aynı zamanda diğer denetim kurulu üyelerinden birinin eşi olmaması ve birbirleri ile ikinci derece dâhil kan ve kayın hısımlığının bulunmaması şarttır.

Göreve seçilen denetim kurulu üyelerinin, gerekli şartları taşıdıklarını ispat etmek amacıyla, kimlik kartı fotokopisi, adli sicil belgesi ve ilgili şartlara dair yazılı beyanlarını kooperatife sunmaları ve bu belgelerin her denetçiye ayrı bir dosya açılmak suretiyle kooperatifte muhafaza edilmesi uygun olur.

Kanunun öngördüğü niteliklere sahip olmayanların kooperatif denetim kurulu üyeliğine seçilmesine ilişkin genel kurul kararları batıldır.

Bu kararların batıl olduğunun tespitini, herhangi bir süreye bağlı kalmaksızın ortaklar ve yönetim

10) 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

11) Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2003, s.313.

12) Ali Haydar Yıldırım, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklık Müdürünün Hukuki Durumu, Güncel Yayınevi, İzmir 2008, s.13-14.

kurulu üyeleri dâhil menfaati bulunan herkes kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden isteyebilir.

Kaynakça

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı R.G.).

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı R.G.).

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (12.10.2004 tarihli ve 25611 sayılı R.G.).

5271 sayılı Türk Ceza Kanunu (17.12.2004 tarihli ve 25673 sayılı R.G.)

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı R.G.).

Poroy, Reha, Tekinalp, Ünal ve Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2003.

Yargıtay 11. H.D.'nin 25.10.1990 tarihli ve E.1990/6933, K.1990/6886 sayılı kararı.

Yargıtay 11. H.D.'nin 06.07.1978 tarihli ve E.1978/3526, K.1978/3591 sayılı kararı.

Yıldırım, Ali Haydar, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklık Müdürünün Hukuki Durumu, Güncel Yayınevi, İzmir 2008.

<https://ticaret.gov.tr>

KOOPERATİFLERİN VE ÜST KURULUŞLARININ DENETİM KURULU ÜYELERİ İÇİN ÖNGÖRÜLEN CEZALAR VE ÖN ÖDEME MÜESSESESİ¹

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4600-0466>

Soner ALTAŞ*

Özet

Denetçiler, genel kurul namına kooperatifin ve üst kuruluşun bütün işlem ve hesaplarını tetkik eder. Kooperatifler Kanunu'nun Ek 2'nci maddesinde kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının denetim kurulu üyelerine yönelik bazı cezai sorumluluk hükümleri getirilmiştir.

Bu çalışmada, Kooperatifler Kanunu'nun Ek 2'nci maddesinde kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının **-kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği-** denetim kurulu üyeleri için öngörülen cezai sorumluluk halleri ile kamu davasından kurtulma yolu üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler : denetim kurulu, cezai sorumluluk, hapis, adli para cezası, önödeme, kamu davası.

1. Giriş

Denetçiler, genel kurul namına kooperatifin ve üst kuruluşun bütün işlem ve hesaplarını tetkik eder. Genel kurul, denetleme organı olarak en az bir yıl için bir veya daha çok denetçi seçer. Genel kurul yedek denetçiler de seçebilir. Denetçilerin ve yedeklerinin kooperatif ortaklarından olması şart değildir. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu² (**KK**³)'nun m.62/f.3 hükmü gereği, yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar.

***Dr. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Başmüfettişi**

1) Bu çalışmada belirtilen görüşler yazarına aittir.

2) 10/5/1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

3) Çalışmamızda, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu için "KK" kısaltması kullanılmıştır.

Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır.

Bu genel cezaî sorumluluk hükmü haricinde, **KK**'nın Ek 2'nci maddesinde kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının yönetim ve denetim kurulu üyelerine yönelik bazı cezaî sorumluluk hükümleri getirilmiştir. Bahse konu cezaî sorumluluk hallerini bir bütün olarak tek bir çalışmada ele almak hem mümkün görülmediğinden, önceki çalışmalarımızda, **KK**'nın Ek 2'nci maddesinde kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri için öngörülen cezai sorumluluk halleri ele alınmıştır⁴.

Kısaca hatırlayacak olursak, Kooperatifler Kanunu'nun Ek 2'nci maddesi uyarınca, kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri için öngörülen cezai sorumluluk halleri *“genel kurulca belirlenen sayının üzerinde ortak kaydedilmesi; çıkarılma kararı kesinleşmeyen ortağın yerine yeni ortak alınması; yönetim kurulu üyelerine kanunda sayılan kalemler haricinde ödeme yapılması; gayrimenkul alımının tapu devri veya satış vaadi sözleşmesi ile yapılmaması; kooperatifle veya üst kuruluşla ticari faaliyette bulunulması; eksik veya gerçeğe aykırı ilan, reklam ve açıklama yapılması; genel kurula ait devredilemeyecek yetkilerin kullanılması; denetim ve inceleme elemanlarına yardımda bulunulmaması ve istenilen bilgi ve belgelerin verilmemesi; kooperatifin ticaret unvanında kamu kurum ve kuruluşlarının isimlerine yer verilmesi; genel kurulun olağan toplantıya çağrılmaması; ortakların ortaklık koşullarına sahip olup olmadıklarının araştırılmaması; ortakların anasözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerden dolayı ortaklıktan çıkarılması; denetçilerin istedikleri bilgi ve belgelerin verilmemesi; ilgili Bakanlıkça denetim sonucunda verilen talimatlara uyulmaması”* şeklinde sıralanmaktadır.

Sayılanlardan *“genel kurulca belirlenen sayının üzerinde ortak kaydedilmesi”* suçu, sadece konut yapı kooperatiflerinin yönetim kurulu üyeleri için öngörülmüştür.

Bu çalışmada ise, **KK**'nın Ek 2'nci maddesinde kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının **-kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği-** denetim kurulu üyeleri için öngörülen cezai sorumluluk halleri ile kamu davasından kurtulma yolu ele alınacaktır.

2. Kooperatifler Kanunu'nda Denetim Kurulu Üyeleri (Denetçiler) İçin Öngörülen Cezai Sorumluluk Halleri

2.1.Yönetim Kurulu Üyelerinin Üyelik Şartlarının Araştırılmaması

Yönetim kurulu, kanun ve anasözleşme hükümleri içinde kooperatifin ve üst kuruluşun faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır. Yönetim kurulu en az üç üyeden oluşur.

Bunların ve yedeklerinin kooperatif ortağı olmaları şarttır. Yönetim kurulu üyeleri en çok dört yıl için seçilebilirler.

Anasözleşmede aksine hüküm yoksa tekrar seçilmeleri caizdir.

4) Altaş, Soner; Kooperatiflerin Ve Üst Kuruluşlarının Yönetim Kurulu Üyeleri İçin Öngörülen Cezalar; Karınca Dergisi, S.1009, 2021, s.5-11; Altaş, Soner; Kooperatiflerin Ve Üst Kuruluşlarının Yönetim Kurulu Üyeleri İçin Öngörülen Cezalar-2, Karınca Dergisi, S.1010, 2021, s.5-11; Altaş, Soner; Kooperatiflerin Ve Üst Kuruluşlarının Yönetim Kurulu Üyeleri İçin Öngörülen Cezalar-3, Karınca Dergisi, S.1011, 2021,s.9-16

Yönetim kurulu, kooperatif işlerinin yönetimi için gereken titizliği gösterir ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf eder. Yönetim kurulu, kendi tutanakları ile genel kurul tutanaklarının, gerekli defterlerin ve ortak listelerinin muntazam hazırlanıp, tutulup, saklanması ve işletme hesabıyla, yıllık bilançonun kanuni hükümlere uygun olarak hazırlanıp tetkik olunmak üzere denetleme kuruluna verilmesinden sorumludur.

KK'nun 56'ncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca, yönetim kurulu üyelerinde aşağıdaki şartlar aranır:

- a) Türk vatandaşı olmak.
- b) Aynı türde başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak.
- c) Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da bu Kanun hükümlerine göre mahkum olmamak.

KK'nun 56'ncı maddesinin ikinci fıkrasında ise, kooperatif denetçilerine, yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarını araştırma görevi verilmiştir.

Denetçiler tarafından yapılan araştırmada, üyelik şartlarını taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine yönetim kurulunca son verilir.

KK'nın Ek 2'inci maddesinin üçüncü fıkrası gereği, yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarını araştırmayan kooperatif ve üst kuruluşlarının denetim kurulu üyeleri (denetçileri), bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üç yüz güne (600 TL'den 30.000 TL'ye) kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

2.2. Yönetim Kurulunda Boşalan Üyeliklere Yedek Üye Çağrılmaması

Kooperatiflerde ve üst kuruluşlarında, yönetim kurulu en az üç üyeden oluşur. Bunların ve yedeklerinin kooperatif ortağı olmaları şarttır. Haklarında *"Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık ya da KK'da düzenlenen"* suçlarla ilgili olarak kamu davası açılmış olanların görevleri ilk genel kurul toplantısına kadar devam etmekle beraber, yönetim kurulunca bu durumdaki üyelerin genel kurulca azli veya göreve devamı hakkında karar alınmak üzere yapılacak ilk genel kurul gündemine madde konulur.

Bu veya anasözleşmede gösterilecek diğer bir sebeple yönetim kurulu toplantı nisabını kaybederse, boşalan yönetim kurulu üyeliklerine denetim kurulu üyeleri tarafından gecikilmeksizin yeteri kadar yedek üye çağrılır.

Denetçilerin, **KK'nun m.56/f.4 hükmü ile getirilen bu yüküme uymamaları, diğer bir deyişle, yönetim kurulunun toplantı yetersayısını kaybetmesine sebebiyet veren üyelik eksilmelerini gecikmeksizin gidermek için boşalan üyeliklere yeteri kadar yedek üye çağırılmaması halinde, KK'nın Ek 2'inci maddesinin üçüncü fıkrası gereği, kooperatif ve üst kuruluşlarının denetim kurulu**

üyelerine (*denetçilerine*), bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üç yüz güne **(600 TL'den 30.000 TL'ye)** kadar adlî para cezası verilir.

2.3. İnceleme Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi

Kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının denetçileri, **KK'nun** m.66/f.1 hükmü uyarınca, işletme hesabiyle bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını, defterlerin düzenli bir surette tutulup tutulmadığını ve işletmenin neticeleriyle mameleki hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapılıp yapılmadığını incelemekle yükümlüdürler.

Ortakları şahsen sorumlu veya ek ödeme ile yükümlü olan kooperatiflerde denetçiler, ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını da incelemek zorundadırlar.

Anılan inceleme yükümlülüğünü yerine getirmeyen kooperatif ve üst kuruluşlarının denetim kurulu üyelerine (*denetçilerine*), **KK'nın** Ek 2'inci maddesinin üçüncü fıkrası gereği, bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üç yüz güne **(600 TL'den 30.000 TL'ye)** kadar adlî para cezası verilir.

2.4. Rapor Düzenleme, Haber Verme ve Toplantılara Katılma Yükümlülüklerine Uyulmaması

KK'nın Ek 2'inci maddesinin üçüncü fıkrası gereği, yasanın 67'nci maddesine aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının denetim kurulu üyeleri (*denetçileri*), bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üç yüz güne **(600 TL'den 30.000 TL'ye)** kadar adlî para cezası ile cezalandırılırlar.

Yollamada bulunulan **KK'nun** 67'nci maddesinde ise, denetçilere birden fazla yüküm getirilmiştir. Anılan madde uyarınca;

- Denetçiler her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula sunmaya mecburdurlar.
- Yine, Denetçiler, görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanlıkları, kanun veya anasözleşmeye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı bulundukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler.
- Ayrıca, denetçiler yönetim ve genel kurul toplantılarına katılırlar. Ancak, yönetim kurulunda oy kullanamazlar.

Yukarıda sayılan yükümlülüklerle uymayan, diğer bir ifadeyle, rapor düzenleyip teklifleriyle beraber genel kurula sunmayan; gördükleri noksanlıkları, kanun veya anasözleşmeye aykırı hareketleri ilgili organa ve gerekli hallerde genel kurula haber vermeyen; yönetim kurulu ve genel kurul toplantılarına katılmayan kooperatif ve üst kuruluş denetçilerine, bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üç yüz güne **(600 TL'den 30.000 TL'ye)** kadar adlî para cezası verilir.

3. İlgili Bakanlığın Davaya Müdahil Olması

KK'nun Ek 2'nci maddesinin son hükmü uyarınca, ilgili bakanlık –*tarımsal amaçlı kooperatifler ve üst kuruluşları için Tarım ve Orman Bakanlığı; yapı kooperatifleri ve üst kuruluşları için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı; diğer kooperatifler ve üst kuruluşlar için ise Ticaret Bakanlığı*- kooperatifler

ve üst kuruluşlarının yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile memurları hakkında görevlerine ilişkin olarak işledikleri suçlardan dolayı açılan kamu davalarına katılma talebinde bulunabilir.

4. Ön Ödeme İle Kamu Davasından Kurtulma

Önödeme; suç isnat edilmiş kimsenin belirli bir miktar para cezasını ödeyerek, kamu davasının açılmamasını veya açılmış bir davanın düşmesini ortaya çıkaran bir müessesedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 75'inci maddesinin birinci fıkrasına göre, *-uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere-* yalnız adlî para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçların faili;

- a) Adlî para cezası maktu ise bu miktarı,
- b) Adlî para cezası maktu değilse adlî para cezasının aşağı sınırını,
- c) Eğer hapis cezası söz konusu ise hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için otuz Türk Lirası üzerinden bulunacak miktarı,
- d) Hapis cezası ile birlikte adlî para cezası da öngörülmüş ise, hapis cezası için hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için otuz Türk Lirası üzerinden bulunacak miktar ile adlî para cezasının aşağı sınırını

soruşturma giderleri ile birlikte, Cumhuriyet Savcılığınca yapılacak tebliğ üzerine on gün içinde ödediği takdirde hakkında kamu davası açılmayacak, bir diğer ifadeyle, takipsizlik kararı verilecektir.

KK'nun ek ikinci maddesinin birinci fıkrasındaki suçlar için öngörülen hapis cezası iki yıla kadar olduğundan bu müesseseden faydalanmak imkanı yok iken, ikinci ve üçüncü fıkralarında öngörülen suçlar için öngörülen hapis cezasının üst sınırı altı ay olduğundan, anılan suçlar için önödeme müessesesinden faydalanılması mümkündür.

Örneğin, **KK'nın** Ek 2'inci maddesinin ikinci fıkrası gereği, ortaklar ile ortak olmak için müracaata bulunan kişilerin kooperatif anasözleşmesinde yazılı ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmayan kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri, altı aya kadar hapis ve otuz günden üç yüz güne (600 TL'den 30.000 TL'ye) kadar adlî para cezası ile cezalandırılırlar.

Ancak, yönetim kurulu üyeleri, TCK'nın 75'inci maddesi uyarınca, hapis cezası için hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için otuz Türk Lirası üzerinden bulunacak miktar ile adlî para cezasının aşağı sınırını, yani, hapis cezasının karşılığı olan 5.400 TL (6x30x30=5.400 TL) ile adli para cezasının aşağı sınırı olan 600 TL ve soruşturma giderlerini ödediği takdirde hakkında kamu davası açılmayacaktır.

5. Özet Ve Sonuç

Kooperatifler Kanunu'nun Ek 2'nci maddesinde, kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının denetim kurulu üyeleri için bazı cezaî sorumluluk halleri öngörülmüştür. Kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının denetim kurulu üyeleri için öngörülen bu cezaî sorumluluk halleri *"yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarının araştırılmaması, yönetim kurulunda boşalan üyeliklere yedek üye çağrılmaması, inceleme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, rapor düzenlenmemesi, gerekli hallerde haber verilmemesi ve toplantılara katılmama"* eylemlerinden ibarettir.

Kooperatifler Kanunu'nun Ek 2'nci maddesinde öngörülen suçlara dair cezalar; üç aydan iki yıla kadar hapis ve otuz günden beşyüz güne kadar adli para cezası olarak belirlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrasındaki suçlar için öngörülen hapis cezası iki yıla kadar olduğundan önödeme müessesesinden faydalanma imkanı yok iken, ikinci ve üçüncü fıkralarında öngörülen suçlar için öngörülen hapis cezasının üst sınırı altı ay olduğundan, anılan suçlar için önödeme müessesesinden faydalanılması mümkündür.

Diğer yandan, ilgili bakanlığın, kooperatifler ve üst kuruluşlarının yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile memurları hakkında görevlerine ilişkin olarak işledikleri suçlardan dolayı açılan kamu davalarına katılma talebinde bulunması mümkündür.

Dolayısıyla, gerek kooperatiflerin gerek üst kuruluşlarının yönetim kurulu ve denetim kurulu üyelerinin, söz konusu hapis ve adli para cezalarına muhatap olmamaları için, görev ve yetkilerini Kooperatifler Kanununa ve anasözleşme hükümlerine uygun olarak kullanıp ifa etmeleri menfaatlerine olacaktır.

Kaynakça

Altaş, Soner (2021). Kooperatiflerin Ve Üst Kuruluşlarının Yönetim Kurulu Üyeleri İçin Öngörülen Cezalar. Karınca Dergisi, S.1009, s.5-11

Altaş, Soner (2021). Kooperatiflerin Ve Üst Kuruluşlarının Yönetim Kurulu Üyeleri İçin Öngörülen Cezalar-2. Karınca Dergisi, S.1010, s.5-11

Altaş, Soner (2021). Kooperatiflerin Ve Üst Kuruluşlarının Yönetim Kurulu Üyeleri İçin Öngörülen Cezalar-3. Karınca Dergisi, S.1011, s.9-16

T.C. Yasalar (10.05.1969) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, Ankara: Resmi Gazete (13195 sayılı)

KOOPERATİFLERDE TUTULMASI ZORUNLU DEFTERLER VE BU DEFTERLERİN TASDİKLERİ

Özdem SATICI TOPRAK*

I - Giriş

Ülkemizde faaliyet gösteren kooperatifler 24/04/1969 tarih ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na tabi olmakla birlikte; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu gereğince tacir olmalarından dolayı anılan yasada belirtilen ticari defterlere ilişkin yükümlüklere uymakla mükelleftir.

Ancak, kooperatifler aynı zamanda vergi mükellefi olmaları nedeniyle 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na da tabidir.

Bu bakımdan, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda fiziki ortamda veya elektronik ortamda tutulan ticari defterlerin nasıl tutulacağı, defterlere kayıt zamanı, onay yenileme ile açılış ve kapanış onaylarının şekli ve esaslarının Ticaret Bakanlığı ile Maliye ve Hazine Bakanlığınca müştereken çıkarılacak tebliğle belirleneceği ifade edilmiş ve bu tebliğ 2012 yılında yürürlüğe girmiştir.

II - Kooperatiflerin Defter Tutma Mükellefiyeti İle İlgili Mevzuat

II. 1. 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'ndaki Düzenlemeler

Kooperatifler Kanunu'nda kooperatiflerin muhasebe sistemi ve tutulması gereken defterlerin Ticaret Bakanlığı'nca belirtilebileceği ifade edilmiş ve bu maddeden hareketle 1973 yılında Kooperatifler, Kooperatif Birlikleri, Kooperatif Merkez Birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği Muhasebe Yönetmeliği yürürlüğe konulmuş, ancak bu yönetmelik 2018 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.¹

* **Ticaret Başmüfettişi, Ticaret Bakanlığı**

1) Bkz. 28/11/1973 tarihli ve 14726 sayılı Resmi Gazete ile 27/04/2018 tarih ve 30404 sayılı Resmi Gazete

Yukarıda yer alan düzenleme haricinde 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda kooperatiflerin tutmakla mükellef oldukları defterler hakkında müstakil bir düzenleme bulunmamaktadır. Anılan yasada ortaklıktan çıkarmaya ilişkin kararın işlenmesi ve denetçilerin talebi üzerine inceleme amaçlı olarak yönetim kurulunca denetim kuruluna verilmesine ilişkin düzenlemelerde sırasıyla “**ortaklar defteri**” ile “**müfredat defteri**” kavramlarından bahsedilmektedir. Ortaklar defteri, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda da yer alan defterler arasında olmakla birlikte, müfredat defterinin kapsamı ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır.

Diğer yandan, kooperatiflerce tutulması gereken defterlerin nev'i, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda yer almaz iken, örnek ana sözleşmelerde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.²

II.2.6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndaki Düzenlemeler

Tacirlerce tutulması zorunlu olan defterlerin nev'i, tasdik zamanı, envanter işlemleri, açılış bilançosu ve finansal tablolar, kalemlere ilişkin ilkeler, değerlendirme ilkeleri, saklama yükümlülüğü, uyumsuzluklar 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda 64 ila 88. Maddeleri arasında “**Ticari Defterler**” başlığı altında ele alınmış; aynı Yasa'nın 562. Maddesinde ise ticari defterlere ilişkin yükümlülüklerin ihlali halinde uygulanacak adli ve idari işlemler düzenlenmiştir.

II. 3.213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'ndaki Düzenlemeler

Tacirlerce tutulacak defterlerin belirtildiği yasalardan biri de 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'dur. Anılan kanunda defter tutma mükellefiyeti bakımından tacirler bilanço esasına göre defter tutan 1. sınıf tüccarlar ve işletme hesabına esasına göre defter tutan 2. sınıf tüccarlar şeklinde sınıflandırılmış ve defter tutma mükellefiyeti 176 ila 196. Maddeleri arasında ele alınmıştır.

II. 4. Ticari Defterler Tebliği

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 64/3. Maddesinde yer alan düzenlemeden hareketle Ticaret Bakanlığı ile Maliye ve Hazine Bakanlıklarınca müştereken çıkarılan Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ, 19/12/2012 tarih ve 28502 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış; halen yürürlükte olan bu tebliğde 2013, 2017 ve 2018 yıllarında kısmi değişiklikler yapılmıştır.

III. Kooperatiflerde Tutulması Zorunlu Olan Defterler Ve Tasdikleri

III. 1. Tutulması Zaruri Defterler

Ticari defterlere ilişkin tebliğe göre, kooperatifler yevmiye defteri, envanter defteri, defteri kebir, pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri tutmakla yükümlüdür. **(Tebliğ Md. 5/1,3. TTK Md.64/3)**

Bu defterlerin, kooperatifin iktisadi ve mali durumunu, borç alacak ilişkilerini ve her hesap dönemi içinde elde edilen neticelerini açıkça ortaya koyacak ve üçüncü kişi uzmanlara, makul bir süre

2) <https://www.ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/il-mudurluklerince-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri>

içerisinde yapacakları incelemede kooperatifin faaliyetleri ile finansal durumu hakkında fikir verebilecek şekilde tutulması gerekmektedir. **(Tebliğ Md.4/1-2, TTK Md.64/1)**

III. 2. Açılış Tasdikine Tabi Olan Defterler

Kooperatiflerce tutulması zorunlu olan defterler aynı zamanda açılış tasdikine tabi defterlerdir. Buna göre, yevmiye defteri, envanter defteri, defteri kebir, pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defterinin kullanılmaya başlamadan önce açılış tasdikine tabi tutulması gerekir. **(Tebliğ Md.13/1)**

Ancak, yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri ile yönetim kurulu karar defterinin açılış onaylarının her hesap dönemi için yapılması zorunlu iken ortaklar pay defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri yeterli yapıtları bulunmak kaydıyla izleyen hesap dönemlerinde de açılış onayı yaptırılmaksızın kullanılmaya devam edilebilecektir. **(Tebliğ Md.13/4, TTK Md.64/3)**

III. 3. Kapanış Tasdikine Tabi Olan Defterler

Kooperatiflerce tutulması zorunlu defterlerden sadece yevmiye defteri ile yönetim kurulu karar defteri kapanış tasdikine tabidir. Buna göre, yevmiye defterinin, izleyen hesap döneminin altıncı ayının sonuna kadar; yönetim kurulu karar defterinin ise izleyen hesap döneminin birinci ayının sonuna kadar notere ibraz edilip son kaydın altına noterce **“Görölmüştür”** ibaresi yazılarak mühür ve imza ile onaylanması zorunludur. **(Tebliğ Md.15/1/a-b, TTK Md.64/3)**

III. 4. Onay Yenileme

Kooperatif yönetim kurulu karar defteri, yevmiye defteri, envanter defteri ve defteri kebir yeterli yapıtları bulunması halinde yeni hesap döneminin ilk ayı içerisinde onay yenilemek suretiyle kullanılmaya devam edilebilir. **(Tebliğ Md. 16/1)**

Onay yenileme kapanış tasdikine tabi olan yevmiye ve yönetim kurulu karar defterlerinde son kaydın altına yazılacak **“Görölmüştür”** ibaresinin yanına kapanış tasdikinde uygulanan bilgileri içerecek şekilde tatbik edileceğinden, bu defterlerde aynı zamanda kapanış tasdiki gibi işlev görecektir. **(Tebliğ Md.17/1)**

III. 5. Tasdik Zamanı

Yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri, pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defterinin açılış onaylarının kuruluş sırasında ve kullanmaya başlamadan önce, izleyen faaliyet dönemlerindeki açılış onaylarının ise defterlerin kullanılacağı faaliyet döneminin ilk ayından önceki ayın sonuna kadar noter tarafından yapılması gerekir. **(Tebliğ Md. 13/1, TTK Md.64/3)**

Ancak onaya tabi defterlerin hesap dönemi içinde dolması dolayısıyla veya başka sebeplerle yıl içinde yeni defter kullanmaya mecbur olanlar bunları kullanmaya başlamadan önce açılış onayı yaptırmak zorundadırlar. **(Tebliğ Md.13/5)**

3) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss518.pdf>

III. 6. Tasdik Makamı

Ticaret şirketlerinin defter açılış tasdiklerini yapma ehliyeti sadece noterlere ait iken işlem kolaylığı sağlamak gerekçesiyle³ 2018 yılında yapılan bir değişiklikle kuruluş esnasında ticaret sicili müdürlüklerine açılış onayı yapma yetkisi verilmiştir.

Buna göre kooperatiflerin kuruluş esnasındaki yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri, pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defterinin açılış onayları kooperatif merkezinin bulunduğu ticaret sicili müdürlüğü tarafından yapılır. **(Tebliğ Md. 13/3, TTK Md.64/3)**

Kuruluş dönemi dışında kooperatiflerin ticari defterlerinin açılış tasdikleri, noter tarafından gerçekleştirilir. **(TTK Md.64/3, Tebliğ Md.13/1)**

III. 7. Elektronik Defter (e-defter) Tutanların Tasdikleri

2011 yılında yürürlüğe giren Elektronik Defter Genel Tebliği⁴ kapsamında halen yevmiye defteri ve defter-i kebir e-defter şeklinde tutulabilmektedir.

Buna göre e-Defter tutma sürecinde hesap döneminin ilk ayına ait beratın alınması açılış onayı, son ayına ait beratın alınması kapanış onayı, diğer aylara ait beratların alınması ise ilgili aylara ait defterlerin noter onayı yerine geçmekte; defter ve berat dosyalarının ilgili olduğu ayı takip eden üçüncü ayın son gününe kadar oluşturulması gerekmektedir. **(EDGT Md. 2, 4.3.3, 4.3.4)**

Bu düzenleme gereğince, örneğin 01 Ocak-31 Aralık hesap dönemini kullanan kooperatiflerde 2021 yılı yevmiye defterinin açılış onayı anılan yılın Ocak ayını takip eden üç ayın sonu olan 2021 yılı Nisan ayı sonu; kapanış tasdiki ise Aralık ayını takip eden üç ay olan 2022 yılı Nisan ayı sonu olacaktır.

IV. Cezai Hükümler

Ticari defterlerin tutulmasına yönelik mükellefiyetin yerine getirilmemesi halinde uygulanacak yaptırım hakkında 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda bir düzenleme bulunmamaktadır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ise adli para cezası ile idari para cezası öngörülmüştür. **(TTK Md.562)**

Buna göre, ticari defterleri ticari işlemleriyle ticari işletmesinin iktisadi ve mali durumunu, borç ve alacak ilişkilerini ve her hesap dönemi içinde elde edilen neticeleri, bu Kanuna göre açıkça görülebilir bir şekilde ortaya koyacak şekilde yahut üçüncü kişi uzmanlara, makul bir süre içinde yapacakları incelemede işletmenin faaliyetleri ve finansal durumu hakkında fikir verebilecek şekilde tutmayan, açılış ve kapanış onaylarını yaptırmayan, kayıtları eksiksiz, doğru, zamanında ve düzenli olarak yapmayan kooperatifler hakkında idari para cezası⁵ uygulanır.

4) Bkz. 13/12/2011 tarih ve 28141 sayılı Resmi Gazete

5) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun kabul edildiği yıl için öngörülen İPC tutarı 4.000 TL olup; bu tutar 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilân edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanmaktadır.

6) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 52/2. Maddesine göre adli para cezasının günlüğü en az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olabilecek, cezanın miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak takdir edilecektir.

Ancak, ticari defterlerin mevcut olmaması veya hiçbir kayıt içermemesi yahut kanuna uygun saklanmaması hâllerinde, kooperatif yönetim kurulu üyeleri adli para cezasıyla⁶ cezalandırılır. **(TTK Md.562/1,6)**

Bununla birlikte, idari para cezasını gerektiren kabahatlerden birinin idari yaptırım kararı verilinceye kadar birden çok işlenmesi hâlinde, kooperatife verilecek idari para cezası iki kat artırılması söz konusu olacağından, örneğin birden fazla yılda açılış ve/veya kapanış tasdikini ihmal etmiş kooperatiflerde idari para cezası üç kat şeklinde uygulanabilecektir. **(TTK Md.562/14)**

Diğer yandan, söz konusu eylemler Ellibin Türk Lirasından az idarî para cezasını gerektirdiğinden üç yıllık zamanaşımına tabi olup bu süreyi aşan yükümlülük ihlalleri için kooperatif hakkında idari para cezası uygulanması talep edilemeyecektir. **(Kabahatler Kanunu Md.20/1, 20/2-c)**

V. Sonuç

Tacir olmanın sonuçlarından biri de ticari defterleri usulüne uygun olarak tutmaktır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre kooperatifler de tüzel kişi tacir olduklarından defter tutma mükellefiyetine tabidir.

Söz konusu mükellefiyet gereğince kooperatiflerde yevmiye defteri, defter-i kebir, envanter defteri, ortaklar pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defterinin tutulması, bu defterlerin kullanılmaya başlanmadan önce açılış tasdiklerinin, yevmiye defteri ile yönetim kurulu karar defterinin ise ayrıca kapanış tasdikinin yaptırılması gerekmektedir. Kooperatiflerde defter tutma mükellefiyetini yerine getirme yükümlülüğü yönetim kuruluna aittir. Bu görevin ihmali halinde kooperatif hakkında idari para cezası, yahut yönetim kurulu üyeleri hakkında adli para cezası uygulanması söz konusu olabilecek; kooperatif genel kurulu vasıtasıyla ortaklar, zarara sebebiyet veren yönetim kurulu üyelerinden kooperatif zararının tahsilini talep edebileceklerdir.

Kaynakça

1-T.C.Yasalar (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 5721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu)

2-Gönen ERİŞ, Uygulamalı Kooperatifler Hukuku, Seçkin Yayınevi, 1998

3-Kooperatif Örnek Ana Sözleşmeleri

38 MADDE İLE KAYSERİ

Emrullah GÜNEY*

Yüce dağların sağladığı olanaklar sayesinde kurulmuş köyler vardır. Bunlar koşullar elverdikçe büyür, gelişir; kentleşir. En önemlisi sudur. Sonra savunmada üstünlük. Hayvanlar için otlak alanlarının varlığı, tarım yapılabilecek ekenekler, sulanabilecek bahçeler...Dağda orman varlığı-ahşap malzeme sağlama kolaylığı, ev yapım işleri için gerekli kayanın sağlandığı taş ocakları...

Ahlat, Amid (**Diyarbakır**), Angürü-Ankyra (**Ankara**) gibi...Kayseri de bu özelliği gösterir... Sezar, Kayzer...Çok ad değiştirmiş bir memleketin , Kapadokya'nın, Erciyes Volkan konisinin kuzeyindeki sağlam taş kent. Eusobia, Mazaka da olmuş adı. Roma egemenliğinde İmparator beldesi unvanıyla onurlandırılmış ; Kayseri denilmiş. Tarihsel derinliği binlerce yıl eskilere gidiyor. Önemli yollar kavşağı...Doğudan batıya; Kuzeyden Güneye...Tarihin her döneminde önemini korumuş. Hiçbir kral, sultan, emir, şah, melik, imparator da ilgisiz kalmamış bu parlak , gösterişli kente..

Kayseri anlatılmaz; yaşanır. Bu ilimizi tanımak için yılın 4 mevsiminde orada yaşamak gerek... Fakat günümüz koşullarında bir ile bu denli vakit ayırmak kolay değil. İnsanlarda sabır da yok.

Biz, bu yazıda Kayseri'nin en karakteristik özelliklerini 38 maddede ele almayı denedik. Eksik bıraktığımız hususlar varsa , başışlanmayı dileriz...

1, Kültepe Höyüğü'nü gezerek Milat Öncesi Kayseri yöresi insanının tecim işlerindeki girişgenliğini öğrenelim. Kapadokya-Asur Tecim Kolonileri , Kaniş Karumu hakkında verilen bilgileri alalım.Çivi yazılı tabletlerdeki Asurlu tecimenlerin borç-alacak çizelgeleri üzerinde duralım.

2, Deniz düzeyinden 3 917 metre yüksekliği olan, doruğundaki buzulun, toktogan karların en kurak yıllarda bile erimediği Erciyes Dağı'nı günün değişik saatlerinde seyredelim. Kış mevsimine denk düşürüp ziyaretimizi Dağ'a çıkıp, teleferiğe binip yüксеlelim ve amatörce de olsa kayak yapalım.

** Dr., Sosyal Bilgiler Eğitimi Profesörü*

3. Deniz düzeyinden 2 325 metre yüksekteki Sarıgöl çevresinde dolanalım. Roma'ya altın götüren kervanın nasıl buzların kırılmasıyla battığını, suların gökçeden sarıya dönüştüğünü bir mitolojik öykü olarak düşünelim.

4.Yılkı atlarını seyredelim. Doğal ortamda, sert kış koşullarında nasıl yaşamlarını sürdürdüklerini düşünelim; Rahmetli Bozoklu yazar Abbas Sayar'ın güzel, hüzünlü romanını anımsayalım.

5.Göçer konar arıcılarla tanışıp yarenlik edelim, ikram ettikleri balı tadarak , ardından buz gibi, ala karlı Erciyes suyundan içelim.

6. Kapalı Çarşı'yı bedesteni ziyaret edip, esnafın ikram ettiği çayı içerken yarenlik edelim. Kuyum işi yapan sanatçıları seyredelim.

7.İpek Yolu'nun önemli geçiş güzergahı üzerindeki belde bugün de varlığını sürdüren baharatçılardan başka yerlerde kolay kolay elde edilemeyecek bahar, şifalı ot, değişik derman bitkileri, mualicevi bitkiler alalım.

8. Kale'yi gezelim. Beldeye onurlu,sağlam duruş kazandıran gururlu bir koca yapıdır bu.

9. Bürüngüz Camisini ziyaret edelim. Ardından Hacı Ahmed Paşa Camii, Gülük Camii...

10.Atatürk Evini, Müzesini gezelim. Sivas Kongresi'nden sonra Ankara'ya giderken 1919 Aralık ayının o zorlu kış günlerinde Kemal Paşa'nın Kayseri halkının sevgisiyle nasıl mutlu olduğunu düşünelim...

11.Öğleyin, iyice acıkmış olarak eski,yoksul görünümlü bir aşevine oturup mantı yiyelim.

12. Arkeoloji Müzesini ziyaret edelim. İsa'dan önce 5 500'lerden başlayarak el aygıtlarından küplere, kil tabletlerden heykellere, sikkelere, gümüş, altın paralara, silah ve takılara değin binlerce obje sergilenir; gezmelere doyum olmaz.

13.Seyyid Burhaneddin Türbesi'ni ziyaret edelim. Huşu içinde geçmiş yılları , bilgileri düşünelim.

14.Yüzyıllar boyunca bu beldeye neden " Şehr-i Ulema = Bilgeler Kenti " unvanı verilmiş, nedenleri üzerinde durup düşünelim.

15. Güpgüpoğlu Konağı' ndaki Etnografya Müzesi'ne 70-80 dakika ayırıp gezelim, yetkililerin verdiği bilgileri dinleyelim, öğrenelim.

16.Selçuklu camilerini , kümbetlerini gezelim, çevrelerinde döne döne izleyelim.

17.Kent içi konaklama mekanı Vezir Hanı'nı ziyaret edip, esnafın verdiği bilgilerle donanalım.

18.Ahi Evran Esnaf ve Sanatkarlar Müzesi'ne birkaç saat ayıralım.

19. Darüşşifalarıyla ünlü belde...Selçuklu'nun insancıl yönü...Anadolu Hümanizmi, Türk Rönesansı...Gevher Nesibe Hatun'un sağaltım evini, günümüzdeki işleviyle Tıp Tarihi Müzesi'ni gezip görelim.

20. Sinan'ın memleketi Ağırnas'a gidip, Erciyes Baba'yı seyrederken büyük Mimarımızın çocukluğunu düşünelim.

21.Talas'a, Ali Dağı'na gidip görelim. Eski Amerikan Koleji yapılarını inceleyelim.

22.Eşe dostu armağan etmek için pastırma alalım. Yalnızca pastırma satışı yapılan bir

dükkanında esnafın verdiği bilgilerle , iyi pastırmanın, nitelikli çemenin nasıl elde edildiğini öğrenelim.

23. Bir gastronomi ortacı olan beldede sadece mantının 30 çeşidinin yapıldığını unutmayalım. Arabaşı, güveç, fırınağızı...Etlı ve peynirli pide...Her fırından çıkan yemek ayrı bir tad...Tatlılardan oklava baklavası ise Gazi Ayıntap'ı kışkındıracak nefasettedir. İrmak ve baraj gölü balıkları yanında, ulaşımın kolaylaşmasıyla Trabzon'da yenilebilecek taze deniz balığı da artık burada yenilebilir olmuştur.

24.Bir Kitapçada, bir kütüphanede Kayseri ile ilgili bir kitabı inceleyelim. Türkçe Öğretmeni, dağcı,kayakçı Muharem Barut'un Erciyes ve Kayseri hakkında derlediği bilgileri öğrenelim.

25. Türkçe aşığı Eğitimci Kazım Yedekçioğlu'nun bir eserini tarayarak Kayseri'yi yazınsal yönden de öğrenelim.

26.Özel olarak aramağa gerek kalmadan, önümüze çıkan bir yerliye, Kayseri fıkrası anlatmasını isteyelim. Girişgen, zeki insanların hazırcevaplılığı karşısında şaşkına dönmek elde değildir.

27. Kayseri'ni yetiştirdiği anlı şanlı bilim adamlarını öğrenmekte yarar vardır.

28. Kayseri'den çıkmış ve dünya genelinde iş yapmış, ün kazanmış iş adamlarını öğrenmekte yarar vardır.

26.Hacılar beldesini ziyaret edelim.

27.Yabanıl, kiraz benzeri meyvelerinden turşu kurulan gilaboru –kirebolu alalım. Suyu da binbir derde şifadır, dermandır.

28.1969'da kurulan ve ülkemizin en gelişmiş bilim ocaklarından biri olan Erciyes Üniversitesi'ni ziyaret edelim. İldeki diğer devlet-vakıf üniversiteleri hakkında bilgi edinelim.

29.Erciyes eteklerinde gezelim. Reşadiye, Akçakaya, Zincidere köylerini ziyaret edelim.

30. Mevsiminde gidersek (Haziran) dalbastı kiraz yiyelim. (Temmuz) Yahyalı'da şeftalinin tadına bakalım.

31.Develi'de İlbiz Pınarı başında durup su içelim, havuz kıyısında demli çay...Sonra iyice acıkınca Develi Cıvıklısıyla kendimize bir şölen verelim.

32. Sultan Sazlığı Yay Gölü'nde flamingoları seyredelim.

33. Hisarcık'ta bir bahçe aşevinde kiremitte balık şöleni çekelim kendimize.

34.Kızılırmak üzerindeki Yamula Baraj Gölü'nde kayak sefası yapalım.

35. Pınarbaşı'nda ballı kaymaklı bir kahvaltı yapalım.

36. Bünyan'ı, çağlayanı görelim. Eski mallar satan bir halıcıdan Bünyan işi halı satın alalım.

37. Karatay Hanını, Sultan Hanını ziyaret edelim. İncesu'daki Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Kervansarayı'nı gezerken Şair Faruk Nafiz Çamlıbel'in Han Duvarları şiirini okuyalım.

38. Yeşilhisar'a ulaşıp Soğanlı Dere'ye geçelim. Volkanik tüf kaya oluşumlarını (peri bacaları) seyredelim. Bazılarının içindeki kiliseleri gezelim. Köyün kadınlarının yaptığı birbirinden güzel bez bebeklerden birkaç tane, eşe dosta hediye etmek için alalım.

SAĞLIK HİZMETLERİNDE TELETIP UYGULAMALARI

Yeter Demir USLU*

1. Giriş

Dünya genelinde, teknoloji alanında yaşanan gelişmeler ve internetin gelişimi sağlık hizmetlerinden yararlananların ve sağlık hizmeti verenlerin görevlerini etkileyebilecek uygulamaları ortaya çıkarmıştır. Bu uygulamalardan biri de sağlık hizmetleri süreçleri içerisinde yerini alan tele-tıp uygulamalarıdır.

Dünyada yaygınlaşan tele-tıp uygulamalarının kullanımı son yıllarda ülkemizde de artış göstermektedir. Var olan tüm sektörler teknolojiye bağlı olarak ortaya çıkan uygulamaları kendilerine uyarlamaktadır. Sağlık sektöründe yer alan sağlık hizmetleri sunumunda da tele-tıp uygulamaları kullanılmaya başlanmıştır.

Tele-tıp, klinik destek sağlamayı, sağlık sonuçlarını iyileştirmeyi, farklı ortamlardaki kullanıcılar arasındaki iletişimi sağlayarak coğrafi engelleri aşmayı hedefler ve bu engelleri aşmak için bilgi iletişim teknolojilerini kullanır (*WHO, 2010*).

2. Sağlıkta Teknoloji Kullanımı

Yüzyıllardır doğal ve tedarik edilmesi kolay, maliyeti ucuz teknik yöntemlerin kullanıldığı sağlık hizmetlerinde bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmelere bağlı olarak öncelikle basit teknoloji ürünleri kullanılmıştır. Zamanla hem kullanılan tekniklerin hem de kullanılan teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesiyle beraber sağlık hizmetleri de gün geçtikçe çeşitlenmiş, gelişim göstermiş ve karmaşıklaşmıştır.

15. Yüzyılda bilimsel ve teknolojik gelişmeler yaşanmaya başladı. Bu gelişmelere bağlı olarak anatomi, fizyoloji ve patoloji alanlarında gelişmeler görüldü. 18. Yüzyılda kuduz mikrobu bulunmuş

**Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi*

olup incelenmesi için mikroskobun kullanımı yaygınlaştı. Daha sonra sırasıyla enjeksiyon, stetoskop ve röntgen ışınlarının kullanımında gelişmeler yaşandı. 20. Yüzyılda kullanılmakta olan asepti-antisepti ve kan nakli teknikleri cerrahi uygulamaların gelişmelerine katkıda bulundu. İlaç üretimlerinin sanayileşmesi antibiyotikler ile vitaminlerin bulunmasıyla beraber de dahili tıp bilimleri ve uygulamaları gelişim göstermeye devam etti (**Sargutan, 2005**).

Son yıllarda ileri teknolojiye sahip ülkeler genellikle bilim, teknoloji ve buna bağlı olarak sağlık teknik ve sağlık teknolojilerinde kontrollü ve düzenli bir politika sürdürmektedirler.

Gelişmekte olan veya gelişmemiş ülkelerin ise maddi şartlar ve planlayıcıların tutarlı politika sergileyememeleri ve sürekli değişim göstermelerinden dolayı bir karmaşa içinde oldukları göze çarpmaktadır.

3. Sağlıkta Kullanılan Teknolojiler

Her dönem insanların ihtiyaçları ve çeşitli konularda sorunları vardır. Bu sorunları çözebilmek ve ihtiyaçları giderebilmek için teknolojiye ihtiyaç duyulmaktadır.

İnsanların sağlık sorunlarının çözümü için ise sağlık teknolojisi gerekmektedir. Sağlık teknolojisi bir sağlık probleminin çözümüne önemli katkıda bulunabilen, kullanıcılarıyla birlikte yöntem, tekniklerin ve donatımın birleşimidir (**WHO, UNICEF, 1978**).

Günümüzün dijital çağında teknoloji, insan hayatının tüm alanlarında vardır.

Sağlık sektöründe de diğer sektörlerde olduğu gibi tanı güvenilirliği ve hizmet verimliliğini artırmak için teknoloji büyük bir öneme sahiptir.

Genel anlamda tıbbi cihaz, alet ve sarf malzemeleri olarak (**TUBİTAK, 2003**);

- Tıbbi görüntüleme sistemleri olarak; Bilgisayarlı Tomografi (BT), Manyetik Rezonans Görüntüleme (MR), Röntgen Cihazları, Ultrason (USG),
- Radyoterapi sistemleri; Simulatörler, Lineer Akseleratör,
- Biyolojik sinyal izleme cihazları; EMG, EKG, Oksijen Saturasyonu Cihazları.
- Genetik, mikrobiyoloji, moleküler biyoloji, biyokimya cihazları; Kan Analiz Cihazları, DNA Çipleri Okuma ve Değerlendirme Üniteleri, Otoanalizör
- Optik tıbbi cihazlar; Teleskoplar, Endoskoplar
- Sterilizatör ve etüv cihazları; Gaz (Hidrojen Peroksit), Buharlı (Otoklav)
- Fizik tedavi cihazları; Traksiyon Cihazları, Eksersiz Bisikleti, Koşu Bandı,
- Su sistemleri, hemodiyaliz cihazları (revers ozmoz, distile, deiyonize)
- KBB, göz ve diş üniteleri,
- Ortez ve protezler,
- Ses ve işitme cihazları (empedansmetre, odyometre),
- Ameliyathane ve solunum cihazları; Kalp Akciğer Pompas, Ventilator, Defibratör, Kalp Akciğer Pompası cihazlarını örnek verebiliriz.

3.1. Sağlıkta Tele-tıp Uygulamaları

Tele-tıp'tan 1905 yılında Hollandalı Doktor William Endhoven telefon hatlarıyla Elektrokardiyografi (EKG) iletimini gerçekleştirmesi itibariyle bahsedilmeye başlanılmıştır **(Korkmaz, Hoşman, 2018)**.

Tele-tıp; sağlığın küresel çapta gelişme göstermesini, sağlık hizmetine katkıda bulunmayı, diğer yandan yönetim ve eğitim alanında, sağlıkla ilgili araştırma yapmayı hedefleyen, bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanarak uzaktan işlem yapma özelliğini kapsayan sağlıkla ilgili hizmetler, sistemler ve etkinlikler olarak tanımlanmaktadır **(Kavuncubaşı, Yıldırım, 2010)**.

Dünya Sağlık Örgütü'nün Tele-tıp tanımına göre ise mesafenin kritik bir engelleyici faktör olarak ön plana çıktığı durumlarda, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak, hastalıkların tanısı, tedavisi ve önlenmesi ile araştırma, değerlendirme ve sürekli eğitim faaliyetlerinin devamlılığının sağlanmasına yönelik; bireylerin ve toplumların sağlığını geliştirme amacını taşıyan ve tüm sağlık profesyonelleri tarafından karşılanan sağlık hizmeti sunumu olarak tanımlanmış; amaçlarını saymıştır **(Önal, Kaya, 2020)**.

Tele-tıp uygulamalarında önde gelen ülkeler İngiltere, Almanya, Kanada, Hollanda ve Amerika'dır. Tele-tıp uygulamaları Amerika'da 1950'lerde kapalı devre televizyon sistemleri ile başlamıştır. Dünya çapında ilk internet olan Arpa Net'in 1969 yılında kullanımında sonra tele-tıp alanındaki çalışmalarda hızlı bir şekilde gelişim göstermiştir **(Mendi, 2016)**.

Tele-tıp uygulamaları; tele-evde bakım ve tele cerrahi, tele konsültasyon, tele-patoloji, tele-dermatoloji, tele-psikiyatri, tele-radyoloji alanlarında kullanılır.

Tele-cerrahi uzaktan ameliyat anlamına gelmektedir ve üç farklı şekilde gerçekleşebilmektedir. Bunlardan birincisi uzaktan cerrahi yardımdır ikincisi uzaktan cerrahi rehberlik üçüncüsü ise tele-robotik cerrahi işlemdir **(Demirel, 2013)**.

İletişim araçlarını kullanarak teşhis ve tedavi konularında karşılıklı fikir alışverişinde yapılmasına ise tele-konsültasyon denilmektedir. Tele-tıp uygulamaları arasında önemli bir yere sahip olan tele-konsültasyon tıbbın çok fazla alanında teşhis ve tedavi amacıyla kullanılan maliyet açısından uygun bir hizmettir **(Güleş, Özata, 2005)**.

İnternet, telefon, sms, video konferans ve e-posta aracılığıyla psikolojik rahatsızlıkları bulunan hastaların psikiyatri uzmanı ve psikologlardan yardım alması uygulaması ise tele-psikiyatri olarak ifade edilmektedir.

Bilgisayarda bulunan yazılım programları ve akıllı telefonlarda bulunan uygulamalar aracılığıyla hastanın hayati bulgularının **(oksijen saturasyonu, kalp grafiği, nabız, şeker, tansiyon vb.)** doktorlara anında iletilme sürecine de tele-evde bakım/sağlık olarak ifade edilmektedir **(Bal, Yılmaz, Tamam ve Çakmak, 2015)**.

Bilişim teknolojilerinden yararlanılarak cilt hastalıkları ve bakımları konusunda uzaktan tedavi ve görüş alınmasına tele-dermatoloji denilir ve bu uygulama sayesinde kırsal kesimlerde yaşayan hastalara daha kolay bir şekilde hizmet verilmektedir.

Mikroskopik görüntülerin telekomünikasyon ağı aracılığıyla transfer edilmesi uygulamasına ise tele-patoloji denilmektedir. Patoloji uzmanları mikroskop olmadan monitörden görüntülere ulaşarak değerlendirme yapabilmektedir **(Mendi, 2016)**.

Tele-tıp uygulamalarıyla sağlık hizmetinden yararlanmak isteyen bireyler sağlık hizmetine kolay ulaşım sağlar.

Bölgesel farklılıklar ortadan kalkarak eşit bir şekilde hizmet alımı gerçekleşir. Bu şekilde zamandan maliyetten tasarruf edilmektedir. Bireyler hastalıklarıyla ilgili daha kısa sürede birden fazla uzmandan görüş alırlar ve bir an önce gerekli tedaviler uygulanmaya başlanılır.

Tele-tıp uygulamalarının sağlık hizmetlerinden yararlanan hastaların yanı sıra sağlık hizmeti sunumunu gerçekleştiren sağlık çalışanları ve sağlık kuruluşlarına da büyük katkısı olmaktadır.

Tele-tıp uygulamaları, sağlık çalışanlarının yeni gelişmeleri takip etme, hasta bilgilerine çabuk erişme, etkili ve doğru karar verme, ve sürekli kendilerini geliştirmelerine fırsat vermektedir.

Sağlık kuruluşlarına ise yatak devir sürelerinin azalmasıyla birlikte yatış sürelerinin maliyet açısından büyük katkıları olacaktır.

Ayrıca hastaneler arasında bilgilerin paylaşımı daha hızlı olup acil durumlarda tele-tıp uygulamaları aracılığıyla bağlantı kurulup hastalara daha erken müdahale fırsatı sunmaktadır. Bu şekilde sağlık kuruluşlarının hizmet kalitesi ve verimlilikleri de artmaktadır (*Hjelm, 2005*).

4. Sonuç

Tele tıp teknolojilerinin sağlık hizmeti sunumu esnasında birçok katkısı bulunmaktadır. Kaliteli bilgi elde etmede, hasta memnuniyetini arttırmada ve sağlık hizmetine erişim gibi alanlarda tele tıp teknolojilerinden yararlanılmaktadır.

Sağlık hizmetine erişim konusunda kırsal kesimlerde belirli mevsimlerde sağlık hizmeti ihtiyacı olan kişilere ulaşılmasının mümkün olmadığı durumlarda, savaş gibi olağan üstü olaylarda sağlık personellerinin sağlık hizmetine ihtiyacı olan kişilerin yanına gidemeyeceği durumlarda ve sağlık personeli ile hastanın bir araya gelmesinin mümkün olmasına rağmen çok acil müdahale edilmesi gereken durumlarda, uzaktan müdahale imkanı sağlanması noktasında tele tıp uygulamaları büyük önem taşımaktadır.

Tele tıp teknolojilerinin sağladığı birçok katkının yanında bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Sağlık çalışanları ile hastalar arasındaki iletişim konusu ve bazı kurumsal ve bürokratik zorluklar bu konuda dikkat edilmesi gereken noktalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sağlık tesisleri tele tıp teknolojilerini daha iyi yönetmek ve kendi kurumu adına en iyi şekilde yararlanmak için herkese eşit ve hakkaniyetli sağlık hizmetini sunmada, sunacağı hizmetlerin kalitesini arttırmada ve sunulan bu sağlık hizmetinin hastalar tarafından ulaşılabilir olmasını sağlamada kullanmalıdır.

Sağlık tesisleri bu durumları sağladığında hasta memnuniyetinde artış, kurumsal imajında olumlu görünüm ve tesislerinde etkililiğin yükselmesi gibi faydalar elde edecektir (*Öncel ve Şimşek, 2011*).

Kaynakça

WORLD HEALTH ORGANİZATİON (WHO) Telemedicine: Opportunities and Developments in Member States: Global Observatory for eHealth Series-Volume 2. Switzerland: WHO Press;2010. p. 1-93.

Sargutan, E. (2005). Sağlık Teknoloji Yönetimi. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 8(1), 113-114.

WORLD HEALTH ORGANİZATİON (WHO) / UNICEF (1978) Report of the international conference

on Primary Health Care. Alma-Ata. USSR, 6-12 September 1978. World Health Organization. p.59.

TUBİTAK (2003) Vizyon 2023, Teknoloji Öngörü Projesi Sağlık Ve İlaç Paneli Sonuç Raporu. https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/si/saglikveilac_son_surum.pdf , (Erişim Tarihi, 01.04.2021).

Korkmaz, S., & Hoşman, İ. (2018). Sağlık Sektöründe Tele-tıp Uygulamaları: Tele-tıp Uygulama Boyutlarını İçeren Bir Araştırma. Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi, 4(3). 251-263.

Kavuncubaşı, Ş., Yıldırım, S. (2010). Hastane Ve Sağlık Kurumları Yönetimi, Siyasal Kitapevi, 2.Baskı, Ankara.

Seda, Ö. N. A. L., & KAYA, U. H. G. G. Pandemi Sürecinde Uzaktan Hasta Takibi Uygulamalarında Tele-Tıp Ve Birinci Basamaktaki Yeri. Klinik Tıp Aile Hekimliği, 12(3), 98-106.

Mendi, B. (2016). Sağlık Bilişimi ve Güncel Uygulamalar. İstanbul, Nobel Tıp Kitapevleri.

Demirel, A. (2013). Sağlık Hizmetleri Yönetiminde Sağlık Bilgi Sistemleri ve Kullanım Modülleri. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Güleş, H.K. & Özata, M. (2005). Sağlık Bilişim Sistemleri. (1. Baskı). İstanbul: Nobel Yayınevi.

Bal, U., Yılmaz, E., Tamam, L. ve Çakmak, S. (2015). Tele Psikiyatri Şimdi ve Burda, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar- Current Approaches in Psychiatry, 7(2), 136-148.

Hjelm, N. M. (2005). Benefits and drawbacks of telemedicine. Journal of telemedicine and telecare, 11(2), 60-70.

Öncel, A., & Şimşek, S. (2011). Türkiye’de Bölgelerarası Kaynak Kullanım Etkinliğinin Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Analizi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (37), 87-119.

AYHAN İNAL'IN ARDINDAN

İrfan Ünver NASRATTINOĞLU*

Türk Kooperatifçilik Kurumu, 1960'lı ve 70'li yıllarda, salt kooperatifçilik konusunda değil, özellikle kültür ve sanat alanlarında da etkinliklerde bulunurdu. Örneğin Basri İmece gibi bir şair, Kurumun kültür etkinliklerini düzenler ve Karınca Dergimizi yönetirdi. T.C.Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü Halkla İlişkiler Müdür Yardımcılığı görevini de yapan Basri İmece, birçok şair, yazar ve sanatçının da Kuruma üye olmalarını sağlamıştı.

Ayhan İnal 09 Ekim 1968 tarihinde Kuruma üye olmuş ve adını 394 sıra numarası ile kütüğe yazdırmıştı.

Ben de bu tarihi ve önemli Kuruma, 1975 yılında üye oldum. Böylelikle hem Türk Kooperatifçilik tarihinin önemli simaları ile tanışmak onurunu elde etmiş, hem de o tarihte hayatını başkentte idame ettirmiş olan önemli sanat adamlarıyla tanışmıştım. İşte Ayhan İnal bunlardan biriydi. Şiir şölenlerinde kürsüye çıkar, güçlü belleğiyle hem kendi şiirlerini, hem de ünlü şairlerimizin eserlerini okurdu.

Kurumumuzun o tarihlerdeki üyeleri; kooperatifçi, bankacı ve sanatçılardan oluşur; dolayısıyla yönetim kurulunun seçimi de bu esasa göre belirlenirdi. Kurumun 8 Temmuz 1978 tarihinde yaptığı olağanüstü genel kurul toplantısında Ayhan İnal'la benim de yer aldığım yönetim kurulu şu üyelerden oluşmuştu: **Prof.Dr.Fahri Halil Örs (Başkan), Nurettin Hazar (Başkan Vekili), Doç.Dr.Süleyman Kara (Muhasip Üye), Prof.Dr.Necmi Sönmez, Prof.Dr.Akif Erginay, Harun Pastanoğlu, Turgut Yıldırım, Ekrem Göl, Ayhan Erol, Leyla Özgen, Hüseyin Polat, Necati Mutlu, Hüseyin Yurdabak, Ayhan İnal ve İrfan Ünver Nasrattinoğlu...**

Ayhan İnal'la, birlikte Kurumun, Basın ve Halkla İlişkiler ve Yayın çalışma kurullarında da yer almış, uzun yıllar bu konuda faaliyetlerde bulunmuştuk.

Özgeçmişi:

Ayhan İnal 16 Ağustos 1931 tarihinde Yozgat-Akdağmadeni ilçesinde doğdu. 13 Şubat 2021

***Türk Kooperatifçilik Vakfı Kurucularından Ve KOOP-KUR Yön.Kurulu E.Üyesi**

tarihinde İstanbul'da vefat ettiğinde 90 yaşında idi.

Ankara Ticaret Lisesi mezunu idi. Emekli olduğu, 1980 yılına kadar Çimento Sanayii Şirketinde çalıştı.

1950 yılından itibaren Kudret, Tasvir, Son Havadis, Tercüman, Yeni Asır, Türkiye ve Çankaya gibi gazetelerde; Mefkûre, Oğuz, Aras, Çağrı, Töre, Hisar, Ocak, Toprak, Defne, Milî Kültür, Türk Edebiyatı, Size ve Karınca gibi dergilerde şiirleri ve yazıları yayımlandı.

1953 yılında Millî Türk Talebe Birliği tarafından düzenlenen **“İstanbul’u Fethetmek”** konulu şiir yarışmasında aynı başlıklı şiiriyle büyük ödülü almış; aynı yıl Tercüman gazetesinin düzenlediği bir başka şiir yarışmasında da birincilik ödülünü kazanmıştı.. Ayrıca 1973 yılında Ege Üniversitesi’nin düzenlediği **“Cumhuriyet Şiirleri ve Atatürk Yarışması”**nın birincisi de Ayhan İnal’dı... 2003 yılında da Ayhan’a **Orhan Şaik Gökyay** ödülü verildi...

Ayhan, Kültür Bakanlığımız tarafından 1991 yılında, Dünyadaki en önemli şiir festivali olan Makedonya’nın Ohri kentindeki **“Uluslararası Şiir Akşamları”**nda, ülkemizi temsil etmekle görevlendirildi.

1970’li yıllarda Libya’nın lideri Kaddafi, dünyanın en popüler lideri idi. Türkiye-Libya ilişkilerinin de çok iyi olduğu o dönemde Ayhan İnal, Libya ve Kaddafi hakkında, gerçekten çok güzel bir destan yazdı. **“Çöl Destanı”** adıyla yayımlanan bu destanda Ömer Muhtar’la birlikte, Libya’nın o tarihe kadar geçirdiği evreleri dize dize ortaya koyan İnal’ın bu destanını Libya’lılar Arapça’ya tercüme ettiler. Musiki sanatçımız Necdet Tokatlıoğlu da destanın bir bölümünü besteledi. önce Ankara’da, sonra Libya başkenti Trablus’ta düzenlenen şöenlerde Tokatlıoğlu ve saz arkadaşları konserler verirken, Ayhan İnal da, destanını seslendirdi.

Ayhan’ın şiirleri Arapça’dan başka Almanca, İngilizce, İtalyanca, Macarca, Makedonca ve Sırpçaya çevrildi. Ayrıca Şiirlerinin 20’den fazlası Türk Sanat Müziği tarzında bestelendi. Burada hemen şunu da vurgulamak gerekir ki, Ayhan yayımladığı şiir ve yazılarının çoğunda adının yanına soyadı olan İnal’ı da yazmış olmasına rağmen kimi eserlerinin altında Akdağlı Kara Ozan ve A.Nihat Akdağlı şeklinde de imzaları bulunmaktadır.

Karınca Dergimizin eski sayılarında Ayhan’ın şiirleriyle birlikte çeşitli konuları içeren yazıları bulunmaktadır. Örneğin Karınca’nın Ekim 1982 tarihinde yayımlanan 550. Sayısının 36-37. Sayfalarında yayımlanan yazısında, naçiz şahsımla ilgili şunları yazmıştı:

“...Nasrattınoğlu cana yakın, zeki, çalışan, çeşitli ihtisasları olan bir arkadaşımız. “On parmağında on marifet var” deyimini rahatça kullanabiliriz İrfan Ünver için.

Yılın en az birkaç ayını yurt dışındaki toplantı, seminer, şöen ve tetkik gezilerinde geçirir. Dünyada görmediği yer yok gibidir. Yurt içindeki bütün festivallere, folklor gösterilerine yönetici veya konuşmacı olarak katılır. Günlük bir gazetein daimi yazarı, birkaç derginin teknik yönetmenidir. İçte ve dışta çeşitli yayın organlarında çıkan yüzlerce yazısı, basılmış 22 kitabı mevcut. Kitaplarının yarıya yakını Afyonkarahisar edebiyatına, folkloruna ve Afyonlu fikir-sanat ve devlet adamlarına ait. Yurduna ve Atatürk ilkelerine son derece bağlı olan İrfan Ünver, doğduğu ili çok sever; Afyonkarahisar’a hizmet edenleri unutmaz, her fırsatta yazıları, kitapları ve konuşmalarında onları dile getirir. Aslında Afyonkarahisar’a en çok hizmet edenlerin başında İrfan Ünver gelir.

Seminer, sempozyum, şöen, edebiyat maniteni, açık oturum gibi toplantıları yönetmekte adeta ihtisas sahibi olmuştur...Dünyanın her yerinde dostları vardır, bunların çoğunluğunu Türk asıllı olanlar teşkil eder. En büyük tutkularından biri kütüphanesine dergi, gazete, kitap koymaktır...İrfan Ünver’e “Kitap Kurdu” dense yeridir.

Nasrattinoğlu'nun dili öztürkçe, kalemi kıvrak ve etkilidir. Ele aldığı konuları, ayırabildiği zaman içerisinde derinliğine inceler. Röportaj dalında çok başarılıdır..."

Bir dönem gecemizi-gündüzümüzü Türk Kooperatifçilik Kurumu'nda geçirdiğimiz Ayhan İnal, Karınca'nın Kasım 1980 tarihinde yayımlanan 527. Sayısında da, **"Kardeş Libya"** adlı kitabımı tanıtırken, şöyle yazmıştı:

"İrfan Ünver, bir gazeteci ve folklorcu olarak dünyanın çeşitli ülkelerine sık sık davet edilmekte, her gittiği ülkeden zengin ve yararlı bilgilerle dolu olarak dönmekte ve bunların çoğunu seri makaleler veya kitaplar halinde yayımlamaktadır. Ancak bunlar arasında en fazla emek harcadığı ve önem verdiği konunun Kardeş Libya olduğunu vurgulamak yerinde olacaktır."

Azerbaycan Seyahatnamemle ilgili olarak, Karınca'nın Mayıs 1983 tarihli, 557.sayısında da Ayhan İnal diyordu ki;

"Denilebilir ki Azerbaycan'ı tümüyle öğrenmek için, bu kitaptan başka bir kaynağa ihtiyaç duyulmaz...Bazı dostlarımızın Fahri Kültür Elçisi dedikleri İrfan Ünver Nasrattinoğlu'nu yürekten kutluyorum."

Ayhan İnal, naçiz şahsımla ilgili başka yayımorganlarında da yazılar yayımladı. Karınca'nın Temmuz 1983 tarihli 559.sayısının 38-39. Sayfalarında yayımlanan benimle ilgili son yazısı nın bir bölümü şöyleydi:

"İrfan Ünver, özellikle Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesine giren ilk Türk gazetecisi olarak bu gezisini, derin tarihi bir kültüre dayanan, millî bir açıdan değerlendirmekte. Türk ve Çin ulusları arasındaki çok eski ve hatta yakın akrabalıklara varan dostluk anlayışı içinde ele almaktadır... Urumçi'den Pekin'e Çin Gezi Notları, her yönüyle başarılı bir gezinin yararlı bir ürünüdür."

Dergimizin değerli okurlarının ve özellikle, Kurumumuzun genç üyelerinin, iki eski Kurum üyesi ve Türk Kooperatifçilik Eğitim Vakfı kurucusunun kim olduklarını daha iyi öğrenmelerini teminen, Ayhan İnal'ın, 25.8.1977 tarihinde yazıp yayımladığı ve beni tariflediği manzumeyi de (naçizade) sunmak isterim:

İRFAN ÜNVER NASRATTINOĞLU

İçten bir yanardağdır, dıştan halim-selimdir

Folklor dalında bence, gencecik bir alimdir.

Türkçesi pırıl pırıl, görüşleri yerinde

Sevgisiyle bilgisi yüzden değil, derinde.

Gözü yılmaz bir şeyden, çok çalışır, çok koşar

Engeller çoğaldıkça şahlanır, daha coşar.

O'nun çokluktan farkı; içtenlikle doğruluk

Rahmet gibi verimli boşanır oluk-oluk.

Hali-tavrı sıcacık, içi sevgi doludur

İrfan Ünver'in yolu, ilim-irfan yoludur.

Ayhan İnal, iki kez evlendi. İlk eşinden ayrıldıktan sonra uzun süre yalnız yaşamış, daha sonra tanıştığı bir hanımefendi ile ikinci evliliğini yaparak, İstanbul'a nakl-i mekân etmişti. Nitekim İstanbul'a da vefat etmiş, orada defnedilmişti. Ne yazıkki, Korona Virüs belâsı yüzünden, İstanbul'a gidemedik!...

90 yıllık hayatı boyunca, yüzlerce yazı ve şiir yayımlamış olan Ayhan İnal'ın kitap bütünlüğünde yayımlanan eserleri şunlardır:

Kitapları:

- Gece Yarısı (1964),
- Yasak Sevgi (1970),
- Dostlarım - Manzum Portreler (1977),
- Çöl Türküsü-Libya ve Kaddafi Destanı (1979),
- İstanbul'a Benziyorsun (1985),
- Bir Yağmur Sonrası (1986),
- Ölümsüzlük Türküsü (1987),
- Gönül Destanı (1992).
- Halil Soyuer, Hayatı ve Şiirleri (1981)
- Destan Atatürk / Atatürk Şiirleri Antolojisi (İ. Nasrattinoğlu ile, 1981),

Pera Palas ve Hasan Süzer (F.Halıcı ve İ. Parlatır ile, 1995) Kurumumuzda düzenlenen Ayhan İnal'ın yönettiği toplantılardan birinde Nasrattinoğlu konuşurken.

SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI

Hazal OĞUZ*

Giriş

Yeni iletişim teknolojileri bireylerin yaşamını kolaylaştırmakta, onlara çoğu kez zaman tasarrufu sağlamakta ve bilgi edinmeye yardımcı olmaktadır. Bireyler internet vasıtasıyla gündelik yaşamda pek çok işini minimum fiziksel güç ve maliyetle kısa bir süre içinde yapabilmektedir. Ne var ki, internet teknolojisinin olumlu birçok özelliğinin yanında günümüzde bu durum yeni bir bağımlılık olgusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumun farklı kesimleri özellikle de genç nüfusa bakıldığında internet teknolojisinin daha ziyade sosyal medyaya girmek ve oyun oynamak için kullanıldığı görülmektedir. Sosyal medya kullanımında ebeveynin veya öğretmen denetimi olmadığı durumlarda ergenlerin olumsuz içeriklerle karşılaşması ve bu içeriklerden etkilenme olasılığı yüksektir. Hayatımıza giren ve oldukça popüler olan sosyal medya ağlarından Facebook, Instagram, Twitter Youtube, Tumblr gibi paylaşım siteleri hem dünyada hem ülkemizde çok sayıda kullanıcı tarafından tercih edilmektedir. Dahası kullanıcılar buradaki aboneliklerini devam ettirmektedir. Bu çalışmada günümüzde giderek artan bir boyuta taşınan sosyal medya bağımlılığı, nedenleri ve sonuçlarının neler olduğu tartışılacak, bu durumla mücadele edilebilmesine yönelik çözüm önerileri üzerinde durulacaktır.

1. Sosyal Medya, Bağımlılık Gündelik Yaşam

Bugün cep telefonsuz ve internetsiz bir yaşam artık düşünülemezdir. Öyle görünüyor ki cep telefonu (*daha ziyade akıllı telefon*) kullanım oranlarında ve sürelerinde eksilmenin aksine hızlı artış devam edecektir. Dolayısıyla, kullanım miktarlarının ve sürelerinin yoğun olması “bağımlılık” olgusunu gündeme getirmektedir (*Ergenç, 2011; Hazar, 2011*).

Kişiler gerçek yaşamda elde edemediklerini, özgürce ifade edemediklerini sanal ortamlarda

* Ticaret Uzmanı, Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü
hazal.oguz@ticaret.gov.tr

aramakta ve ifade edebilmektedir. Bu eylem türleri bireylerin kullanım sürelerini arttırmakta; öyle ki bu durum da bağımlılığa sebebiyet vermektedir (**Balcı ve Gölcü, 2013**).

Bu konuya yönelik ülkemizde de dünyaya paralel olarak gençlerin sosyal medya kullanım oranlarını, amaçlarını belirleyen ve bunun bağımlılık düzeyinde olup olmadığının bilimsel verilerle tespitini amaçlayan pek çok çalışma yapılmaktadır. Ülkemizde bütün toplumun özellikle ergenlerin internet kullanımını öğrenmek genel bir çerçeve çıkarılması açısından da kritiktir.

Çünkü sosyal medya kişinin;

1. Günlük iş ve eylemlerini engelliyorsa,
2. İkili ilişkilere geçişte başarısızlığa neden oluyor ise,
3. Hesaplarını kontrol etmediği her an huzursuz olup endişeleniyorsa,
4. Akademik başarısını etkiliyorsa,
5. Sanal durumları gerçeklik zannediyorsa,
6. Algı eksikliği, dikkat dağınıklığı yaratıyor ise,
7. Önceden olmayan; sonradan meydana gelen vücut fonksiyonlarında bozukluğa (*panik atak, stres, öfke*) sebep oluyorsa bu bir bağımlılık derecesine ulaşmış demektir (**Çiftçi, 2018**).

Sosyal medya bağımlılığı bugün öyle bir hal almıştır ki gündelik yaşamda hangi durumda olursa olsun kişiler o dünyadan kopmak istememektedirler. Örneğin toplantıda iken veya okulda ders esnasında iken, trafikte araç kullanırken kişilerin telefonlarına bakamama sürelerinin uzaması onlarda veya çevrelerinde huzursuzluk yaratabilmektedir. Bir kesime baktığımızda ise, onların diğer insanların ne paylaştığına bakmak onlara yorum yazmak, beğenmek için can attığını gördüğümüzü söyleyebiliriz.

2. Bağımlılık Kavramı Çerçevesinde Sosyal Medya

İnternete erişimin ve kullanımın kolaylaştığı yeni yüzyılda bazı insanlar iş hayatında, sosyal yaşamında, özel yaşamında önüne geçemedikleri internet kullanım istekleri nedeniyle birtakım sorunlar yaşamaya başlamıştır (**Turan, 2015: 1**).

Bu mesele yüzyılımızın neredeyse ortak sorunu olmaya başlamıştır diyebiliriz. Kişilerin davranışları bazı psikolojik sorunlar meydana getirebilmektedir. Bağımlılık da bu psikolojik problemlerden biridir (**Ünal, 2015: 1**).

Teknoloji ile birlikte değişen ve dönüşen dünyamızda internet teknolojisi kişi yaşamının vazgeçilmez bir parçası olmaktadır. İnsanlar sadece bulundukları coğrafya değil dünyanın her noktası ile alakalı bilgi sahibi olmak, iletişim kurmak için interneti tek araç olarak görmektedirler. Teknoloji gelişirken olumlu etkilerinin yanında yeni bir bağımlılık olan sosyal medya bağımlılığı kavramını da ortaya çıkarmıştır (**Başaran vd., 2017: 288**).

Kavramın ilk ortaya çıkışına baktığımızda ise “**internet bağımlılığı**”nın alan yazına ilk kez, Dr. Ivan Goldberg’in göndermiş olduğu şaka amaçlı bir mail ile girdiğini görmekteyiz. Daha sonraları farklı araştırmacılar bu kavramları; internet bağımlılığı, patolojik internet kullanımı, problemli internet kullanımı, yoğun internet kullanımı, internet istismarı ve düzensiz internet kullanımı şeklinde ifade ederken genel manada bu kavram; kullanım isteğinin önüne geçilememesi,

internete bağılı olmadan geçirilen zamanın önemini yitirmesi, kullanımdan yoksun kalındığında aşırı sinirlilik hali, saldırganlık olması ve bireyin iş, sosyal ve aile hayatının giderek bozulması olarak tanımlanabilecektir.

İnternetin kullanım amaçları, bağımlılık ve oluşabilecek sonuçları açısından büyük önem taşımaktadır. İnternet bağımlısı olan kullanıcılar müzik/film siteleri, oyun siteleri, sohbet odaları, topluluk siteleri gibi sitelerde daha çok zaman harcarken, internet bağımlısı olmayan kullanıcılar; haber, alışveriş ve eğitim amaçlı sitelerde zaman harcamaktadırlar. Bu farklılık elbette günlük hayatlarında da çeşitli sorunlar doğurmaktadır.

Diğer yandan cinsiyete göre yapılan karşılaştırmalarda, kadınların erkeklere göre sosyal medyada daha fazla meşgul olduğu ve sosyal medyadan daha çok duygusal destek aldığı, erkeklerin ise, sosyal medya ile çatışma halinde olduğu, diğer bir ifade ile olumsuz etkilendiği ortaya çıkmaktadır. Yaş, günlük kullanım süresi, ne zamandır kullandığı, uygulama sayısı vs. göre pek çok farklılıklar tespit edilmektedir. Bu konudaki kimi çalışmalar, sosyal medyanın hangi amaçla kullanıldığında bireye doyum sağladığının tespiti “**kullanımlar ve doyumlar**” teorisi eşliğinde açıklamaktadırlar.

3. Sosyal Medya Bağımlılığı ve Çocuklar

Sosyal medya bağımlılığı yalnızca yetişkinler ve gençler değil, çocukların da psikolojik ve fizyolojik gelişimini etkilemektedir. Her ne kadar, sosyal medya ağlarının çocukların zihinsel ve duygusal yapıları ile sosyalleşmelerini olumlu ya da olumsuz etkilediği ile ilgili kesin veriler bulunmuyorsa da bu etkiler her alanda olduğu gibi iletişim alanında da bulunmaktadır.

Sosyal medya, gelişen dünyada iletişim araçlarının gelişmesi sonucunda karşımıza çıkmaktadır. İnternet sayesinde hiç karşılaşma olanağı olmayan kişilerin birbirleriyle iletişim kurabilmektedirler **(Bayraktar, 2013: 76)**.

Diğer yandan, duygular, tercihler, sevinçler, inançlar, beklentiler, tutumlar, takdir duyguları, değerler, ahlak ve etik gibi öğelerden oluşan duyuşsal boyut hem bireysel hem de toplumsal bir yaşam için vazgeçilmez bir boyuttur **(Doğanay, 2012: 12)**.

Ayrıca, çocuklar; gelişime ve değişime açıktırlar, sanıldığından daha hızlı öğrenirler, hızlı hareket ederler, bütün durumları kendi istedikleri noktaya getirebilirler, taklitler, örnek alma

davranış kalıplarını kullanırlar. Hem birbirlerini taklit ederler hem anne-baba ve diğer yetişkinleri. evde geçirdikleri sürelerin giderek artmasından dolayı bu türden hobi ve oyunlara daha çok yönelmektedir.

Bununla birlikte, internetin insan yaşamına olumlu ve olumsuz etkileri olmakla birlikte, bu etkinin hangi yönde olduğu kişiden kişiye değişmektedir (*Temür, 2013: 5*).

Sosyal medyada çocukları bekleyen tehlikeler olarak şunlar sıralanabilir:

- **Yabancıların Çocuklara Ulaşabilmesi**
- **Yabancılarla iletişim kurma**
- **Çevrimiçi taciz**
- **Yaşlılarından baskı görme**
- **İnternet kabadayılığı**
- **İnternetteki zararlı bilgiler**
- **Örgütler**

İnternet ve daha da spesifikleştirirsek; sosyal medya bağımlılığı sonucunda küçük yaştaki kullanıcıların kaldıramayacağı kadar sert eleştirilere maruz kalabilir. Siber zorbalığa maruz kalabilir. Art niyetli kişilerin sözlü saldırısına uğrayabilir. Sözlü tacizlere neden olan platformlarda zaman geçirebilir. Yaşına uygun olmayan cinsel içeriklerle karşılaşabilir ve bu durum gelişme döneminde olan çocuğun psikolojik gelişimini aynı zamanda cinsel kimliğini zedeleyebilir.

Yanı sıra, yaşına uygun olmayan ve kendine zarar verecek reklamlara denk gelebilir. Sosyal medya hesapları ele geçirilebilir ve kişisel bilgilerini deşifre edebilir.

Çocuklar bu yolla, gereğinden fazla güvendiği kişilere paylaşmaması gereken bilgileri paylaşabilir. Uzun zaman sosyal medya ve internet kullanımı çocukların sosyal aktiviteler için geçireceği zamanı aldığından obezite gibi hareketsiz kaldığı süreç içerisinde yakalanabileceği hastalıklara oluşmasına neden olabilir.

Sonuç

Teknolojinin inanılmaz bir hızla geliştiği günümüzde internet vazgeçilmez bir araç konumundadır. Bu yeni teknolojinin ilk ortaya çıkış amacı evirilerek günümüzde farklı birçok amaçla kullanılmasına neden olmuştur. Dahası, internet günümüzde belli bir grup için “**sosyal medya**” anlamına gelmektedir.

Sosyal medya her ne kadar tüm yaş grupları arasında popüler iletişim, paylaşım aracı olsa da gençlerin kullanım oranları ve sürelerinin daha yoğun olduğunu söylememiz gerekir.

Bilinçsiz aşırı kullanım günümüzde alan yazına “**internet bağımlılığı**” veya “**sosyal medya bağımlılığı**” gibi yeni kavramların girmesine neden olmuştur. Bu kavramlar kişilerin günlük, akademik veya iş hayatları üzerinde olumsuzluklar yaratabilmektedir.

Diğer yandan, sosyal medya ağları, çocukların rahat ulaşılabilirdiği bir ortam olduğu gibi kontrolü de zor bir alandır. Bu durum ebeveynler açısından, kontrol altında tutulması gerekli bir yapı olarak karşılına çıkmakta ve ait oldukları toplumda “**sosyalleşmeyi**” aileler yerine sosyal

medya araçlarından öğrenen çocuklarda birtakım asosyal davranışlar, fiziki ve psikolojik sorunlar gözlemlenebilmektedir.

Bununla birlikte, Günlük internet kullanım süreleri değerlendirildiğinde; internet sürelerinin artış göstermesi sosyal medyaya olan bağımlılığı arttırmakta ve ayrıca sosyal medyada olan meşguliyet daha fazla olmakta ve duygusal desteğe daha çok ihtiyaç duymaya başlamaktadır. Öğrencilerin aile içi ve arkadaşlarıyla olan ilişkileri giderek zayıflatmaktadır.

Bununla birlikte içine kapanık olmakta ve sosyal medyaya bağımlı hale getirmektedir.

Kaynakça

Balcı, Ş. & Gölcü, A. (2013). Facebook addiction among university students in Turkey: "Selçuk University Example". *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 34, 255-278.

Başaran Alagöz, S.; Yazgan, A. E., & Baiturova, K. (2017). Tüketicilerin İnternet Bağımlılığının Sosyal Medya Reklamlarına Yönelik Genel Algı ve Tutumları Üzerindeki Etkisi. *Journal Of Suleyman Demirel University Institute Of Social Sciences*, 29(4), 287-310.

Bayraktar, F. (2013). İnternet ve Ergen Gelişimi. M. Kalkan ve C. Kaygusuz, (Ed.), *İnternet Bağımlılığı, Sorunlar ve Çözümler*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Çiftçi, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4)417-434.

Doğanay, A. (2012). Etkin Vatandaşlık İçin Düşünme Becerilerinin Öğretimi. C. Öztürk, (Ed.), *Değerler Eğitimi, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (3. Baskı). Ankara: Pegem-A Yayıncılık.

Ergenç, A. (2011). Web 2.0 ve Sanal Sosyalleşme: Facebook Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Hazar, M. (2011). Sosyal medya bağımlılığı: Bir alan çalışması. *İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi*, 32, 151-175.

Temür, N. (2013). Türkiye’de Güvenli İnternet. Ankara: Türkiye Noterler Birliği Yayınları.

Turan R. T. (2015). Başkent Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı Sıklığı ve İlişkili Faktörler. Uzmanlık Tezi. Başkent Üniversitesi, Ankara.

Tutgun-Ünal, A. (2015). Sosyal Medya Bağımlılığı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünlü, F. (2018). Orta Yaş Üstü Bireylerde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Sosyal İzolasyon. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 161-172

COVID-19 VE ÇİN'DE YAŞLILAR İÇİN SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

Kübra DOĞAN*

Özet

COVID-19'un yayılmasından sonra, Çin merkezi hükümeti yaşlı bakımı kurumlarındaki salgının önlenmesine ve kontrolüne rehberlik etmek için bir dizi politika ve yönetmelik yayınlamıştır. Sosyal hizmet uzmanları da bakım evlerinde ve toplumda yaşlılar için bir dizi hizmet sağlamıştır. Devlet kurumları ve sosyal hizmet uzmanları tarafından gösterilen tüm çabalar, yaşlıların bu zor dönemlerden geçmesine yardımcı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çin, Covid-19, yaşlı bakımı, yaşlılar, sosyal hizmet

Covid-19'un Yayılmasından Sonra Yaşlı Bakımına İlişkin Politikalar

COVID-19 salgını sırasında, Çin'deki merkezi hükümet **COVID-19** krizi ile mücadele etmek için merkezileştirme ve koordinasyonlu çalışma stratejilerini benimsemiştir. Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, 23 Şubat 2020'de düzenlenen **COVID-19**'un Önlenmesinin ve Kontrolünün ve Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Çalışmasının Koordinasyonu ve Teşviki konferansında, sosyal hizmet uzmanlarının salgın önleme ve kontrol sistemine dahil edilmesinin önemini vurgulamıştır. 9 Şubat 2020'de, sosyal hizmet uzmanlarının pandemi sürecinde sekiz açıdan üstlenmesi gereken rollerini açıklayan Online Anti-Salgın Model Kılavuzu (*ilk baskı*) yayınlanmıştır. Sosyal hizmet uzmanlarının üstlenmesi gereken roller toplum çalışanlarına yardım etmek ve desteklemek, online danışmanlık hizmetleri sağlamak, online danışmanlık hizmet gruplarında grup yöneticisi

* **Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Sosyal Hizmet Programı. kdogan_159@hotmail.com**

"Lin W, Yin W. (2021). COVID-19 And Social Work Practice For Older Adults in China. Asian Soc Work Pol Rev. 15, 84-86. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/aswp.12221>" den çeviridir. Erişim Tarihi: 03.03.2021.

olarak görev yapmak, insanların ihtiyaç ve taleplerini değerlendirmek, salgınla ilgili bilgi, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlamak, sevk hizmetleri sağlamak, gönüllüleri yönetmek ve salgına karşı kaynakları toplamak olarak belirtilmiştir.

Mart 2020'de yayınlanan Kılavuzun ikinci baskısında ise sosyal hizmet uzmanlarının üstlenmeleri gereken vaka yönetimi, çocuklar, gençler, kadınlar ve yaşlılar için daha etkili online hizmet sağlama, ihtiyacı olanlara yardım sağlama ve toplum kaynaklarını haritalama gibi dört farklı rol daha eklenmiştir.

Yaşlılar için Çin merkezi hükümeti, yaşlı bakımı kurumlarında salgının önlenmesi ve kontrolüne rehberlik etmek için bir dizi politika ve yönetmelik yayınlamıştır. Çin İçişleri Bakanlığı, Yaşlı Bakım Kurumlarında **COVID-19**'un Neden Olduğu Zatürre Salgınının Önlenmesi ve Kontrolüne İlişkin Kılavuz'un yedi konuyu kapsayan iki basımını art arda yayınlamıştır. Bu kılavuzda örgütsel liderlik, kurumlara giriş ve çıkış yönetimi, psikolojik rahatlık, yaşlıların korunması, iç kontrol, salgınla mücadele ve ortak dezenfektanların hazırlanması ve kullanımı gibi konulara değinilmiştir.

Çin Ulusal Sağlık Komisyonu teknik yönlendirme grupları, online video konferanslar, online çalışma grupları ve telefonlar aracılığıyla yaşlı bakım kurumlarında salgın önleme çalışmalarını vurgulayan, **COVID-19** Önleme ve Kontrol Yönergesi, **COVID-19**'u Önleme ve Kontrol Etme Sürecinde Yaşlı Bakım Kurumlarında Tıbbi Tedavi Yönergeleri, Sağlık ve Yaşlı Bakım Kurumlarında **COVID-19** Önleme ve Kontrol Çalışmalarının Daha Fazla İyileştirilmesine İlişkin Bildiri, **COVID-19**'un Önlenmesi ve Kontrol Çalışması Sırasında İhtiyaç Duyan Yaşlılar İçin Bakım Hizmetinin Daha Fazla İyileştirilmesine İlişkin Bildiri gibi birtakım politika belgeleri yayınlamıştır.

Bakım evlerine geri dönmesi gereken yaşlılar ve işe dönen personel, herhangi bir şüpheli semptomu yoksa ve 15 gün içinde salgın bölgelerinde kalan kişilerle temas kurmamışlarsa, tıbbi olarak izole edilmiş ve 14 gün boyunca gözlemlenmişlerdir. Herhangi bir anormallik çıkmazsa yaşlılar bakım evine ve personellerde çalıştıkları kuruma girebilmişlerdir. Prensip olarak, toplum temelli yaşlı bakım hizmeti kurumları, merkezi hizmetleri ve toplanma faaliyetlerini askıya almışlardır. Fiziki olarak bir araya gelmeyi gerektiren faaliyetler, çalışmalar gerçekleştirilmemiştir.

İhtiyaç sahibi yaşlılara, örneğin yalnız yaşayanlara, izolasyon sürecindeyken kendilerine, çocuklarına veya akrabalarına bakamayacak durumda olanlara veya salgın önleme ve kontrolünde ön saflarda çalışan çocukları ve akrabaları olanlara köy ve toplum komiteleri, emlak şirketleri ve yaşlı bakım hizmetleri kuruluşları kapıdan kapıya yardım sağlamış veya yaşlı bakım kurumlarına kabul etmişlerdir.

Yaşlı bakım kurumlarında maske ve dezenfektan gibi koruyucu malzeme sıkıntısı ve tıbbi kaynak yetersizliği sorunu ortaya çıktığında, yerel içişleri birimleri kendi yetki alanlarındaki ortak önleme ve kontrol kurumlarına derhal rapor vermiş ve yaşlı bakım kurumlarında enfekte hastaların tedavisi için güvenli koşulların sağlanmasını koordine ederek önleme ve kontrol materyallerini ve teknik desteği sağlamıştır.

Mevcut literatür, hassas grupların hizmet ihtiyaçlarının karşılanmasında online hizmetlerin önemi vurgulamaktadır (*Chui ve Ko, 2020; Cross ve Benson, 2020; Dauti ve ark., 2020; Omorogiwa, 2020; She ve ark., 2020; Wu ve Karabanow, 2020*).

Sosyal hizmet uzmanları, halk sağlığı acil durumlarında yaşlıları bilgilendirme, psikolojik danışmanlık, destek ve rahatlatma yardımları ve yaşam sonu hizmetleri gibi hizmetleri sağlayabilir (*Sun, 2020*).

Ancak bu noktada, Çin'de **COVID-19** krizi sırasında yaşlılar için sosyal hizmet hakkında çok az şey biliniyor. Sosyal hizmet uzmanlarının belirli görev için bir konumu veya rolü bulunuyor mu? Analizin

özü, sosyal hizmet uzmanlarının Çin'deki yaşlılara nasıl destek sağladığını göstermektedir.

Çin'de Yaşlı Bakım Evlerindeki Yaşlılar İçin Sosyal Hizmet

2020 yılının Ocak ayı itibarıyla, birçok yerel işçileri birimi, yaşlı bakım kurumlarında geçici olarak kapalı yönetim tedbirini uygulamaya koymuş ve dışarıdan gelen kimsenin özel nedenleri olmaksızın yaşlı bakım kurumlarına girmesine izin verilmemiştir. Birçok sosyal hizmet uzmanı da evlerine gitme fedakarlığı göstermiş ve yaşlı bakım kurumlarına kalmışlardır. Sosyal hizmet uzmanları salgının neden olduğu, yaşlıların çeşitli duygusal ve psikolojik sorunlarını hafifletmiş ve yaşlılar arasında gereksiz paniği etkin bir şekilde önlemiştir. Sosyal hizmet uzmanları bir araya toplanmama ilkesini gözeterek, yaşlıların bağışıklığı geliştirmelerine yardımcı olmak için bire bir hizmeti benimsemişlerdir (*Yihe Social Workers, 2020*).

Çin'de Toplum İçindeki Yaşlılar İçin Sosyal Hizmet

Salgın sırasında sosyal hizmet uzmanları, yaşlıların evde olup olmadıklarını, sağlıklı olup olmadıklarını ve özel ihtiyaçları olup olmadığını kontrol etmek için online iletişim uygulamaları, telefon ve diğer temassız yöntemleri kullanmışlardır. Sosyal hizmet uzmanları yaşlıların doğru salgın önleme yöntemlerini anlamalarına yardımcı olmak, aynı zamanda çeşitli doğru olmayan söylentilerin yayılmasını ortadan kaldırmak ve yaşlıların uzun süreli evde kalmalarından kaynaklanan korku ve endişelerini gidermek için online iletişim uygulamaları üzerinden gruplarda elleri yıkamak, evleri dezenfekte etmek, maske kullanmak dahil olmak üzere resmi salgın önleme bilgilerini yayınlamıştır.

Bunlara ek olarak, sosyal hizmet uzmanları, yaşlıların ev yaşamlarını zenginleştirmeleri ve etkinliklere katılarak bedenlerini ve zihinlerini çalıştırabilmeleri için evde dans etmek, online şarkı söylemek, beyin egzersizleri ve evde yemek pişirme gibi yararlı online etkinlikler gerçekleştirmiştir. Sosyal hizmet uzmanları yalnız yaşayan yaşlılar ve hareket kabiliyeti sınırlı olan yaşlılar için günlük temas halinde olabilmeyi sağlayan bir iletişim grubu oluşturmuştur. Sabah gruba merhaba, günaydın gibi mesajlar atılmış, olumlu fotoğraflar yollanmış, güncel salgın haberleri ve hatırlatıcılar zamanında yayınlanmıştır ve günlük ihtiyaçların, ilaçların ve salgın önleme malzemelerinin satın alınması sağlanmıştır. Son olarak, sosyal hizmet kurumları, salgın önleme üzerine bir dizi mikro sınıf oluşturmak için çevrimiçi platformlarla işbirliği yapmıştır. Örneğin, Shenzhen Yeni Modern Sosyal Hizmet Merkezi, Tencent'in video paylaşım platformunda Salgın Önleme ve Kontrol Altında Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmet Stratejileri'ni yayınlamıştır.

Salgın sırasında sosyal hizmet uzmanları, yaşlıların yaşam ihtiyaçlarını değerlendirmek için hanehalkı anketlerini, telefon anketlerini veya online platform anketlerini kullanmıştır. Yiyecek, ilaç ve salgın önleyici malzemeler gibi temel yaşam ihtiyaçlarını ellerinden geldiğince karşılamışlardır.

Tartışma ve Sonuç

Devlet kurumları ve sosyal hizmet uzmanları tarafından gösterilen tüm çabalar, yaşlıların bu zor dönemlerden geçmesine yardımcı olmuştur. Bu çabalar **COVID-19**'un önlenmesi ve kontrolünde etkili olsa da, Çin hükümeti yaşlı bakım kurumları için acil durum önleme sisteminin kurulmasının ve iyileştirilmesinin, yaşlılar için hastalık önleme ve kontrol sisteminin, yaşlıların başlıca hastalıkları için sağlık sigortasının ve yardım sisteminin, kapsamlı salgın önleme ve tedavi sisteminin, yaşlıların halk sağlığı ve yasal korunmasının, yaşlılar için sosyal hizmet sisteminin ve gönüllülük ve toplumu kurtarma arasındaki bağlantının önemini fark etmiştir (*Cheng, 2020*).

Salgının önlenmesi ve kontrol edilmesinde, sosyal hizmet uzmanları yaşlıların ihtiyaçlarını doğru bir şekilde kavramış, hizmet içeriğini zamanında ayarlayarak kayda değer sonuçlar elde etmişlerdir. Sosyal hizmet uzmanları, **COVID-19** salgını sırasında önemli bir çaba sarf ederek salgının yaşlılar üzerindeki olumsuz etkilerini büyük bir boyutta azalttılar. Sosyal hizmet uzmanları, yaşlıların taleplerine hızlı bir şekilde yanıt verebilmek için dijital teknolojiyi kullanmıştır. Sosyal hizmet uzmanları ayrıca yaşlıları desteklemek için toplumun kaynaklarını ve gönüllü vatandaş katılımını başarılı bir şekilde seferber etmişlerdir. Bununla birlikte, sosyal hizmet uzmanlarının kapasiteleri dikkate alınmalıdır. Çok sayıda sosyal hizmet uzmanı, halk sağlığı ve afet yönetimi ile ilgili dersler almadı veya pratik yaparak deneyim kazanamadı (*Flynn, 2020*).

Bu nedenle, **COVID-19**'a karşı müdahalelere katılırken, belirsizliklerle, engellerle ve gerçek yaşam durumlarıyla başa çıkma kapasiteleri kısıtlanmıştır.

Kaynaklar

Cheng, H. J. (2020). Policy recommendations for developing elderly care service industry under the new crown pneumonia epidemic. Retrieved from <http://www.mca.gov.cn/article/xw/mtbd/202003/20200300025158.shtml>.

Chui, C. H. K., and Ko, A. (2020). Converging humanitarian technology and social work in a public health crisis: A social innovation response to COVID-19 in Hong Kong. *Asia Pacific Journal of Social Work and Development*, 1-8. <https://doi.org/10.1080/02185385.2020.1790412>

Cross, F. L., and Benson, O. G. (2020). The Coronavirus Pandemic and Immigrant Communities: A crisis that demands more of the social work profession. *Affilia-Journal of Women and Social Work*. <https://doi.org/10.1177/0886109920960832>

Dauti, M., Dhëmbu, E., Bejko, E., and Allmuça, M. (2020). Rethinking the transformative role of the social work profession in Albania: Some lessons learned from the response to COVID-19. *International Social Work*, 63(5), 640-645. <https://doi.org/10.1177/0020872820940356>

Flynn, S. (2020). Globalisation and social work education in the Republic of Ireland: Towards informed transnational social work for transnational problems such as COVID-19. *International Social Work*, 63(4), 524-537. <https://doi.org/10.1177/0020872820930804>

Omorogiwa, T. B. E. (2020). COVID-19 and older adults in Africa: Social workers' utilization of mass media in enforcing policy change. *International Social Work*, 63(5), 646-650. <https://doi.org/10.1177/0020872820941748>

She, E. N., O'Donnell, D., O'Shea, M., and Stokes, D. (2020). New ways of working? A rapid exploration of emerging evidence regarding the care of older people during COVID19. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(18), 6442. <https://doi.org/10.3390/ijerph17186442>

Sun, J. T. (2020). Social work services for the elderly in emergencies in the field of public health. *China Social Work*, 21, 28-29.

Wu, H. R., and Karabanow, J. (2020). COVID-19 and beyond: Social work interventions for supporting homeless populations. *International Social Work*, 63(6), 790-794. <https://doi.org/10.1177/0020872820949625>.

Yihe Social Workers. (2020). Under the epidemic situation, the social work of elderly care institutions is prominent, walk into Yihe and take a look. Retrieved from https://www.sohu.com/a/380830019_726006.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ve TARIMSAL ÜRETİME ETKİLERİ

Vedat SADİOĞLU*

Giriş

İklim değişikliğinin en önemli sonuçlarından biri şüphesiz kuraklıktır. İklim değişikliğinin etkisiyle yaz, kış ve bahar kavramları birbirine karışmış durumdadır.

Günümüzde mevsimlerin farklılaşmaya başladığı, adeta baharların ortadan kalktığı, ılık kışlar ve sıcak yazların hakim olduğu günleri yaşamaktayız. İklim değişikliğinin etkisiyle adeta dört mevsim iki mevsime düşmüş durumdadır. Eğer önlem alınmazsa gelecekte, tarımsal üretim sektöre uğrayabilir ve gıda güvenliği endişesi taşımamıza neden olabilir.

Kuraklık, dünyada önemli gündem maddelerinden biri olmuştur. Bir de pandemi süreci göz önüne alınacak olursa, tarımın ve gıdanın önemi daha da artmaktadır.

FAO Gıda Fiyatı Endeksi'ne göre, küresel gıda ticareti Kasım 2019 tarihinde sert bir şekilde yükselerek, son altı ayın en yüksek fiyat seviyesini gördü. Gıda fiyatları son 6 yılda tüm dünyada giderek yükselişine devam etti.

Resim 1: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) aylık yayımladığı Gıda Fiyat Endeksi, Ekim ayına göre yüzde 3,9 ve bir önceki yılı değerinden yüzde 6,5 yükselerek ay boyunca ortalama 105,0 puan olarak gerçekleşti.

*Araştırmacı Yazar (vsadioglu1960@hotmail.com)

Buğday başta olmak üzere, stratejik ürünlerde belli bir miktar stok yapma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. İç piyasada fiyatlar yükseldiğinde gümrükler düşük olsa bile ucuz fiyattan ürün bulma ihtimali olamayabilir.

İklim Değişikliği Ve Etkileri

Sanayi Devrimi'nden sonra insan olarak doğayı korumakta maalesef başarılı olamadık.

Suyu, denizi, toprağı, havayı kirlittik ve atmosfere kaldıracabileceğinin çok üzerinde sera gazı salınımı yaptık. İklim değişikliği zamanla incelenemez bir durum aldı. Sonuçta, acı gerçekle yani küresel iklim değişikliği ile karşı karşıya kaldık. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) raporuna göre, sıcaklık artışlarının 2050 yılı için 2,5-3 derece civarında olacağı, yüzyılın sonunda ise artışların 6 dereceyi bulacağı tahmin edilmektedir. Günümüzde, 1 derecelik sıcaklık artışının yarattığı etkinin ne derece büyük olduğu dikkate alındığında, 6 derecelik sıcaklık artışının yaratacağı ekonomik, sosyal ve çevresel risklerin, insanlık tarihinin karşı karşıya kaldığı en büyük risklerden biri olacağı muhakkaktır. Aynı rapora göre, 3 derecelik sıcaklık artışı için 2050 yılı civarında % 25-50 seviyesinde ürün kayıpları öngörülmektedir.

Raporlar bize şunu göstermektedir; sıcak hava dalgaları, orman yangınları, kuraklık, şiddetli yağışlar 2030'lu yıllarda daha da artacaktır. İklim değişikliğinden en fazla etkilenecek bölgelerden biri Doğu Akdeniz Havzasıdır. Bu havzada yer alan ülkemiz de elbette küresel iklim değişikliğinin etkilerini hissedecektir. Küresel ısınma, hiç şüphesiz kurak alanları ve çölleşmeyi artırmaktadır. 21.yüzyılda kuraklığın sıklık ve yoğunluğunun özellikle Akdeniz Bölgesinde ve Güney Afrika'da artacağı tahmin edilmektedir. Bu durum, daha şiddetli su kıtlığı, daha fazla toprak erozyonu, bitki örtüsü tahribatı, orman yangınları, biyolojik çeşitlilik kaybı ve gıda arzının riske girmesi anlamlarına gelmektedir. Eğer hükümetlerarası önlem alınmazsa, iklim değişikliği gelecekte tarımsal üretimi sekteye uğratacak, gıda güvenliği endişesini daha fazla taşımamıza neden olacaktır.

Resim 2: Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) tarafından hazırlanan bilimsel rapor, küresel ısınmanın 1,5 derece ile sınırlandırılmasının aciliyetini ortaya koyuyor. 195 ülkenin onayıyla yayımlanan rapor, olası iklimsel etkiler açısından 1,5 derecelik bir ısınmanın 2 dereceye göre nispeten daha güvenli olacağını vurguluyor. Rapora göre, küresel sıcaklıkların endüstriyel dönem öncesine göre 2°C üzerine çıkması, yalnız doğal yaşam alanları ve türlerin kaybıyla sonuçlanmayacak, buzulların erimesi ve deniz seviyesinin yükselmesi sonucu sağlığı, refahı, güvenliği ve ekonomisiyle insan hayatını doğrudan etkileyecek yıkıcı sonuçlara da yol açacaktır.

Doğal Afetler Ve Etkileri

Son yıllarda ülkemizde gittikçe artan doğal afetlerin, iklim değişikliğinin bir sonucu olduğunu yaşayarak görmekteyiz. Gün geçmiyor ki, aşırı yağış, sel, fırtına, hortum, dolu, kuraklık gibi doğal afetler yaşanmasın. Bir üretim sezonunda neredeyse hepsini bir arada görebiliyoruz. İklim değişikliğinin etkisiyle, yaz, kış ve bahar kavramları birbirine karışmaya başladı ve mevsimler farklılaştı. Bu değişikliklere dayanamayan bitki ve hayvan türleri yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldılar. 2020 yılından itibaren kuraklık, sel, fırtına başta olmak üzere çeşitli afetleri

yaşadık ve yaşamaya devam ediyoruz. Artan bu afetlerden tarımın etkilenmemesi mümkün değildir. Zira tarımsal faaliyetler, iklim şartlarına doğrudan bağlıdır. İklim değişikliği; kalite ve verim düşüklüğüne, üretim maliyetlerinin artmasına, daha sıcak ve az yağışlı iklim koşullarına, meteorolojik olaylarda artışa, sağlıklı kullanılabilir suya ulaşımın zorlaşmasına, zararlılarda ve hastalıklarda artışa, çevreyle ilgili alanlarda kaymaya, bitki çeşitliliğinin azalmasına ve kültürel ilişkilerde sorunlara neden olmaktadır.

Dünya nüfusu artarken, sağlıklı gıdaya ve suya ulaşım da zorlaşmaktadır. Tarım, üstü açık bir fabrika gibidir. Kar-kış demeden, soğuk-sıcak demeden, yağmur-çamur demeden, hastalık-sağlık demeden, gecesini gündüzüne katarak üretim yapan çiftçilerimiz, hemen hemen her türlü doğal afetlerle karşı karşıya kalmaktadır. Birçok üründe alışılmış hasat dönemlerinde değişiklikler görülmektedir. Bazı ürünlerde hasat daha erken başlarken, bazılarında 1 aya yaklaşan gecikmeler yaşanmaktadır. Fırtına, sağanak yağış, dolu ve hortum son zamanlarda neredeyse her yıl, başta Akdeniz bölgesi olmak üzere tarım arazilerine ve seralara zarar vermektedir. Bu ortamda, artan

Resim 3: Çiftçilerimiz, son birkaç yıldır olduğu üzere, 2020’de de aşırı yağış, sel, su baskını, fırtına, dolu, don, kuraklık, yıldırım düşmesi, hortum gibi her doğal afeti yaşamıştır.

doğal afetlerin tarım sektörüne verdiği zararların azaltılması, beklenen afetlere karşı önceden önlem alınabilmesi artık daha önemli hale gelmiştir.

Sulamanın Önemi Ve Etkileri

Tarımsal kuraklıkla mücadelede sulamanın önemi büyüktür. Boşa akıp giden suları toplamak yani su hasatı yapmak için barajlar ve göletler yapılmalıdır. Sulamada başlatılan yatırımlar bitirilmeli, yağmurlama ve damla sulama gibi basınçlı sulama sistemleri kullanarak etkinlikler sağlanmalıdır. Su, her kesimde tasarruflu kullanılmalı, özellikle tarımda kullanılan su (toplam suyun %78’i) heba edilmemelidir. Döngüsel su yönetimi ile atık sular değişik alanlarda kullanılmalıdır. Yaklaşık 23 milyon hektar tarım alanımızın halen 8,5 milyon hektarı teknik ve ekonomik olarak sulanabilmektedir. Diğer yandan, tarım alanlarımızın sadece 6,65 milyon hektarında sulama alt yapısı tamamlanmış durumdadır. 1,85 milyon hektar alanda sulama alt yapısı tamamlanamamıştır. Sulamaya açılacak her metrekare tarım arazisi, ülkemizin çıkarlarına olacaktır.

GAP, KOP ve DAP gibi büyük sulama yatırımlarını da içeren projelerin tamamlanması büyük önem taşımaktadır. Ülkemizde, tarımsal sulamada sulama randımanı yeterli değildir. 2019 yılı verilerine göre, mevcut sulama sistemlerinin %72’si açık sistemdir. Bu durum, maliyetleri artırmanın yanı sıra su israfına da neden olmaktadır. Acil olarak eski ve atıl durumda olan bu

Resim 4: Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), Cumhuriyet tarihimizin en kapsamlı ve maliyetli projesi olup, bugüne kadar hazırlanan bölgesel kalkınma plan ve programları arasında en etkin olarak uygulanmıştır. Proje alanı Fırat-Dicle Havzası ile Yukarı Mezopotamya ovalarında yer alan 9 ili (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak) kapsamaktadır.

yapılar yenilenmeli ve kapalı sistemlere geçilmelidir. Böylece, su tasarrufu sağlanacak ve sulama maliyetleri düşürülecektir. Bitkide verim kaybına ve toprakta tuzlanmaya neden olan geleneksel sulama yöntemleri artık terk edilmelidir. Artan ürün maliyetleri karşısında çiftçinin zorluk çekmesi, gelirinin düşmesi, modern sulama sistemlerine geçişi zorlaştırmaktadır. Bunun için, çiftçilerimize su tasarrufu sağlayan modern sulama sistemlerinin artırılması için teşvik ve krediler sağlanmalıdır. Hatta imkanlar dahilinde, üreticilere modern sulama sistemleri, %100'ü hibe şeklinde verilerek, sistemleri etkin kullanmaları sağlanmalıdır. Özellikle, su sıkıntısının fazla olduğu bölgelerden başlayarak, kuraklığa dayanıklı kültür bitkileri tarımı teşvik edilmeli, gerekirse üreticiye ürün gelirleri arasındaki fark, destek olarak sağlanmalıdır. Üreticilerimizin suyu bilinçli kullanması için çiftçilere gerekli eğitimler verilmeli ve birim alanda kullanılacak su miktarı belirlenmelidir. Böylece, gereğinden fazla su kullanımının önüne geçilmelidir.

Gelecekte artması beklenen kuraklıkta, kullanım miktarında veya sulama suyu bulmada üreticiler çok sıkıntı çekecektir. Kuraklığın etkisiyle üretici, tarlasını fazla sulamak zorunda kalacaktır.

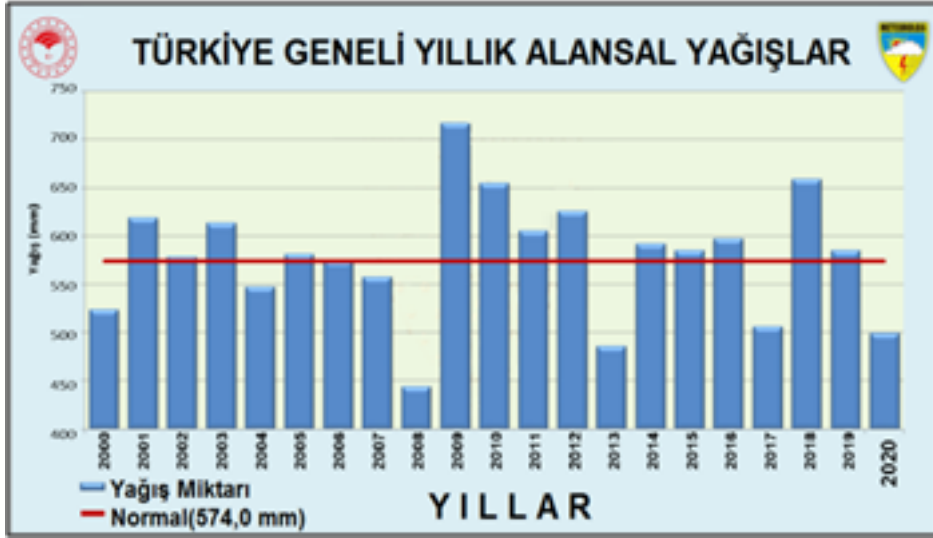
Bu nedenle, sulama ücretleri ve sulama için kullanılan elektrik ücretleri de artacaktır. Tarımsal üretimde maliyetleri artıran, üreticileri zorlayan en önemli konulardan birisi şüphesiz sulama maliyetleridir. Sulama ücretlerinin düşürülmesi, kaçak su kullanımının da önüne geçecektir. Tarımsal sulamada, üreticilerin karşı karşıya kaldığı sorunların başında ise elektrik fiyatları gelmektedir. Tarım sektörünün stratejik önemi göz önüne alındığında, tarıma pozitif ayırimcılık yapılmalıdır. Çiftçilerin içinde bulunduğu durum dikkate alınarak, elektrik dağıtım şirketleri tarafından gerekli kolaylıklar sağlanmalıdır.

Türkiye'de Kuraklığın Durumu

Türkiye'de 2020 yılı yağışları ortalamanın altında kalmıştır. Sonbahar yağışları yok denecek kadar az yağdı. Ülkemizin her yerinde bir yağış azalması görüldü. Barajlar, göller ve göletlerde su

seviyesi, nehirlerdeki akış düştü. Yer altı suları da oldukça azaldı. Su zengini bir ülke olmadığımız kesindir. Uzun vadede, diğer sektörlerin ve konutların kullandığı toplam suyun %78'ini kullanan tarım sektörü endişe içinde kalmıştır. Kısa vadede, sonbaharda ekilen ve kuru tarımda bulunan ürünler su beklemektedir.

Kuraklık böyle devam ederse, ilkbaharda ekilecek, suya daha çok ihtiyaç duyan ürünlerde de sıkıntı yaşanacaktır. Genel olarak, yeryüzüne yağan toplam yağışlarda çok fazla değişiklik olmasa da, yağış rejiminin değişmesi büyük sorunlar yaratmaktadır. Bununla birlikte ülkemizde, 2019-2020 üretim sezonunda beklenen yağış bir türlü gerçekleşmemiştir.

Tablo: Türkiye’de Toplam Yağış Verileri

(Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Hidrometeoroloji Şube Müdürlüğü Verileri, 2020)

Tarımda kuraklık; bitkinin suya ihtiyaç duyduğu belirli bir kritik dönemde yeterli toprak neminin olmamasıdır. Bu durum, ürün veriminde önemli kayıplar meydana getirmektedir. Türkiye’de kuru alanlarda yetiştirilen buğday, arpa, kanola ve kırmızı mercimek gibi bazı temel ürünler kuraklıktan etkilenme sınırına gelmiştir.

Buğday, arpa, çavdar, yulaf, kanola ve kırmızı mercimek gibi ürünler kışlık olarak ‘**Ekim ve Kasım**’ aylarında ekilmektedir. Temel tarım ürünlerimiz olan buğday, arpa ve mercimek tek başına toplam ekili-dikili alanların %56’sını oluşturmaktadır. Bu, ekili-dikili alanlarımızın önemli bir kısmında ‘**kuru tarım**’ yapıldığı anlamına gelmektedir..

Sonuç Ve Öneriler

İklim değişikliği ve onun getirdiği tarımsal kuraklıkla mücadelede küresel ölçekte yapılması gerekenler vardır. Tüm ülkeler, acil

olarak iklim değişikliğiyle mücadeleye odaklanmalıdır. Emisyonların azaltılmasına yönelik

politikalar ve çabalar etkili olsa da yeterli değildir. İklim değişikliği kaçınılmaz olacağından, iklim değişikliğinin etkilerini azaltacak stratejiler geliştirilmelidir.

İklim değişikliği ve doğal afetlerin, ürünlerin verimine ve kalitesine olumsuz etkileri göz önünde bulundurularak önlem alınmalıdır.

Tarımla ilgili tüm sektörleri, iklim değişikliği konusunda bilinçlendirmek için çalışmalar yapılmalıdır. İklim değişikliği ve doğal afetlerin etkisini azaltmada, erozyon kontrolü, sulama için baraj yapımı, doğru gübre kullanımı, yeni ürünlerin ortaya çıkarılması, organik madde açısından toprak verimliliğinin iyileştirilmesi, erken uyarı sistemlerinin yaygınlaştırılması gibi çalışmalar yapılmalıdır.

Toprağın ve suyun yönetimine, korunmasına yönelik eğitim programları düzenlenmelidir. İklim değişikliğinin yavaşlatılmasında önemli faktörlerden biri de suyu tutan ormanlar, tarım alanları ve meralar gibi kaynakların korunması ve amaçları dışında kullanılmamasıdır.

Kaynakça

- ‘Ziraat Odaları’ Dergisi, Türkiye Ziraat Odaları Birliği Aylık Yayını, Sayı:144, 146,Tarih:Aralık 2020/Şubat 2021, Ankara.
- <http://www.fao.org/turkey/haberler/tr>(Erişim Tarihi:02.03.2021).
- <https://www.bloomberght.com/kuresel-gida-fiyatlari-6-yilin-zirvesinde>(Erişim Tarihi:02.03.2021).
- <https://www.wwf.org.tr/?8100/yeni-ipcc-raporu>(Erişim Tarihi:02.03.2021).
- <https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler>(Erişim Tarihi:02.03.2021).
- <https://www.birgun.net/haber/iklim-degisikligi-ve-afetler>(Erişim Tarihi:02.03.2021).
- <http://www.iklimin.org/moduller/afetmodulu.pdf>(Erişim Tarihi:02.03.2021).
- <https://www.medak.org.tr/faydali-bilgiler/afet-ve-turleri>(Erişim Tarihi:02.03.2021).
- <http://www.egirdirakingazetesi.com.tr/haber/38904/Dogal-Afetler-Ciftcinin-Pesini-Birakmiyor>(Erişim Tarihi:02.03.2021).
- <http://www.gapmarka.org/gap-nedir>(Erişim Tarihi:04.03.2021).
- <https://mgm.gov.tr/veridegerlendirme/yillik-toplam-yagis-verileri>(Erişim Tarihi:04.03.2021).
- <https://iyikigormusum.com/evrensel-bir-kriz-iklim-degisikligi>(Erişim Tarihi:11.03.2021).

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Prof. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Doç. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Doç. Dr. Emine ÖNER KAYA
Dr. Cemil ŞENEL

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

HAYSİYET DİVANİ

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştiril提高 olarak teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Kooperatif Postası

KARINCA

NİSAN 2021 YIL: 87 SAYI: 1012 ISSN: 1300-1450

